

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Навчально-науковий інститут заочно-дистанційного навчання

Форма навчання заочна

Кафедра економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем

Допускається до захисту

Завідувач кафедри

_____ М. РОГОЗА

(підпис)

« _____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему **«Ефективність використання оборотних засобів суб'єкта господарювання»**

зі спеціальності 051 Економіка

освітня програма «Економіка підприємства»

ступеня магістра

Виконавець роботи

Сахно Вікторія Володимирівна

(підпис, дата)

Науковий керівник к.е.н., доцент Кононенко Жанна Андріївна

(підпис, дата)

Полтава – 2024

ЗМІСТ

	с.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	4
1.1.Економічний зміст оборотних засобів підприємства, склад і класифікація	10
1.2.Характеристика чинників впливу на ефективність використання оборотних засобів	14
1.3.Методи оцінки ефективності формування і використання оборотних засобів підприємства.....	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2.АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ .. ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	24
2.1.Аналіз фінансового-економічного стану підприємства	24
2.2.Аналіз економічного потенціалу підприємства	36
2.3.Аналіз динаміки, складу та ефективності використання оборотних засобів підприємства	41
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3.ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	47
3.1.Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства	47
3.2.Оптимізація джерел фінансування оборотних засобів на підприємстві	58
3.3. Прогнозування показників ефективності використання оборотних активів	62
Висновки до розділу 3	64
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	74

ВСТУП

Сільське господарство є важливою галуззю національної економіки. На сучасному етапі в агропромисловій сфері виникають принципово нові явища, що вимагають докорінного удосконалення механізму ефективного використання ринкових важелів усіма агропромисловими суб'єктами господарювання з необхідними формами державного впливу і регулювання соціально-економічних процесів. Ринкова трансформація підприємництва в агропромисловому комплексі і споріднених галузях вимагає принципово нових видів і методів економічної діяльності. Велике місце в нових видах економічної діяльності посідає аналіз господарської діяльності підприємств, методика якого спрямована на обґрунтування планів соціально-економічного розвитку господарства і управлінських рішень; систематичний контроль за їх виконанням; вивчення впливу факторів на результати господарської діяльності; пошук резервів підвищення ефективності виробництва і розробку заходів на їх освоєння; оцінку діяльності підприємства по використанню можливостей підвищення ефективності виробництва.

Аналіз і оцінка основних засобів відіграє велику роль для правильного визначення величини основного капіталу, його складу і структури, а також амортизаційних відрахувань, вартості продукції, прибутку, рентабельності та інших показників ефективної роботи підприємства. Економічно обґрунтована оцінка і аналіз ефективності використання основного капіталу є фундаментом для розвитку різноманітних форм господарювання, використовується при його переданні в оренду, продажу, акціонуванні, створенні та функціонуванні спільних підприємств. Правильну оцінку капіталу передбачають основні вимоги, що ставляться для обліку: реальність, точність, простота, своєчасність облікових даних.

Задачею аналізу є визначити стан і забезпеченість основними засобами підприємства, його структурних підрозділів, і рівень їх використання по узагальнюючим і частковим показникам; встановити причини змін їх рівня, розрахувати вплив основних засобів на обсяги виробництва продукції та інші показники, виявити резерви підвищення ефективності використання основних

виробничих фондів.

М'ясопереробні підприємства мають могутню технічну базу, тому виявлення резервів підвищення ефективності використання основних виробничих фондів і капіталовкладень є одним із кардинальних питань економіки агропромислової галузі. Працівники економічних служб повсякденно займаються цими питаннями, щоб підвищувати ефективність використання основних фондів.

Питання побудови механізму формування і впровадження стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств та оцінки результатів його застосування розглядали у своїх працях Власова Н.О., Єрмак С. О., Єфімова Л.М., Круш П.В., Терещенко О.О., Шарова С. В., Швиданенко Г. О. та інші науковці. Водночас окремі теоретико-методологічні та організаційні аспекти розробки і впровадження стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств потребують додаткового поглибленого дослідження з урахуванням регіональних особливостей та змін, що виникають під впливом глобалізаційних процесів. Це зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи, визначило її мету і завдання.

Метою роботи є наукове обґрунтування теоретико-методичних положень і розроблення практичних рекомендацій щодо стану і перспектив покращення ефективного використання основних засобів на прикладі Підприємство. Досягнення поставленої мети зумовило вирішення таких завдань:

- узагальнити поняття «основні засоби» м'ясопереробного підприємства та дослідити основні підходи до визначення сутності основних засобів;
- з'ясувати класифікацію основних засобів та розглянути їх значення, виходячи з особливостей агропромислового підприємств;
- узагальнити теоретико-методологічні підходи до формування стратегії розвитку підприємств;
- здійснити оцінку тенденцій підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства;
- провести комплексний стратегічний аналіз ефективності використання оборотних засобів підприємства;
- обґрунтування джерел оптимізація фінансування оборотних засобів на

підприємстві;

– здійснити моделювання процесу планування на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес управління використання оборотних засобів підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, науково-методичних і прикладних положень щодо використання оборотних засобів підприємств.

Основні теоретичні положення і результати виконаного дослідження доповідались на: 1) Фактори ефективності використання оборотних засобів. Актуальні питання розвитку науки та забезпечення якості освіти у XXI столітті: тези доповідей XLVI Міжнародної наукової студентської конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2022 рік. Полтава: ПУЕТ, 2023. 2) Сучасні підходи в управлінні оборотними засобами. Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформаційні процеси в економіці: від конкуренції до кооперації», 26 жовтня 2023 року. м. Хмельницький.

В роботі використано ряд статистико-економічних прийомів та методів дослідження економічних явищ: ряди динаміки, індексний та графічний методи, аналітичне групування, кореляційно-регресійний, дисперсійний аналізи. Джерелами інформації служили річні форми звітності підприємства та фінансова документація, форми державної статистичної звітності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст оборотних засобів підприємства, склад і класифікація

Оборотні кошти підприємств еквівалентні першочерговому завданню ринкової економіки. Оборотні активи утворюють частину собівартості, тому для вивчення їх економічної природи необхідно розкрити поняття циклічності та оборотності вартості. Економічна роль оборотних засобів вимагає забезпечення процесу відтворення, який складається з таких процесів: виробництва та обігу. Багато вчених у країні та за кордоном вивчали питання обороту та періодичності. Одна з найскладніших економічних категорій. З часом пропонувалися різні пояснення цієї концепції. Можна виділити три найпоширеніші визначення оборотного капіталу: собівартість товарно-матеріальних цінностей, вартість як оборотний капітал і оборотний капітал, як авансова вартість, що функціонує у формі оборотного виробничого капіталу та оборотного капіталу.

Необхідність дослідження поняття «оборотні активи» визначається важливістю цих активів для підприємства. Уміння ефективно управляти цими активами дозволить підприємствам підвищити операційну ефективність. Належне управління ліквідними активами не тільки максимізує віддачу від інвестованого капіталу, забезпечуючи при цьому стабільність, але й гарантує, що бізнес є задовільною платоспроможністю. Для забезпечення задовільного рівня платоспроможності підприємство завжди повинно мати певну суму коштів, фізично вилучених з обігу для періодичних платежів [20]. Частина коштів має бути у формі високоліквідних активів. Важливим завданням корпоративного управління оборотними активами є підтримання балансу між платоспроможністю та прибутковістю за рахунок абсолютної вартості статей оборотних активів та їх відповідної структури.

Крім того, необхідно постійно оптимізувати оптимальне співвідношення

власних і позикових коштів в оборотних активах, оскільки від цього безпосередньо залежить фінансова стійкість і незалежність підприємства. У сучасній економічній літературі існує багато різних способів визначення економічної сутності визначення «оборотні активи».

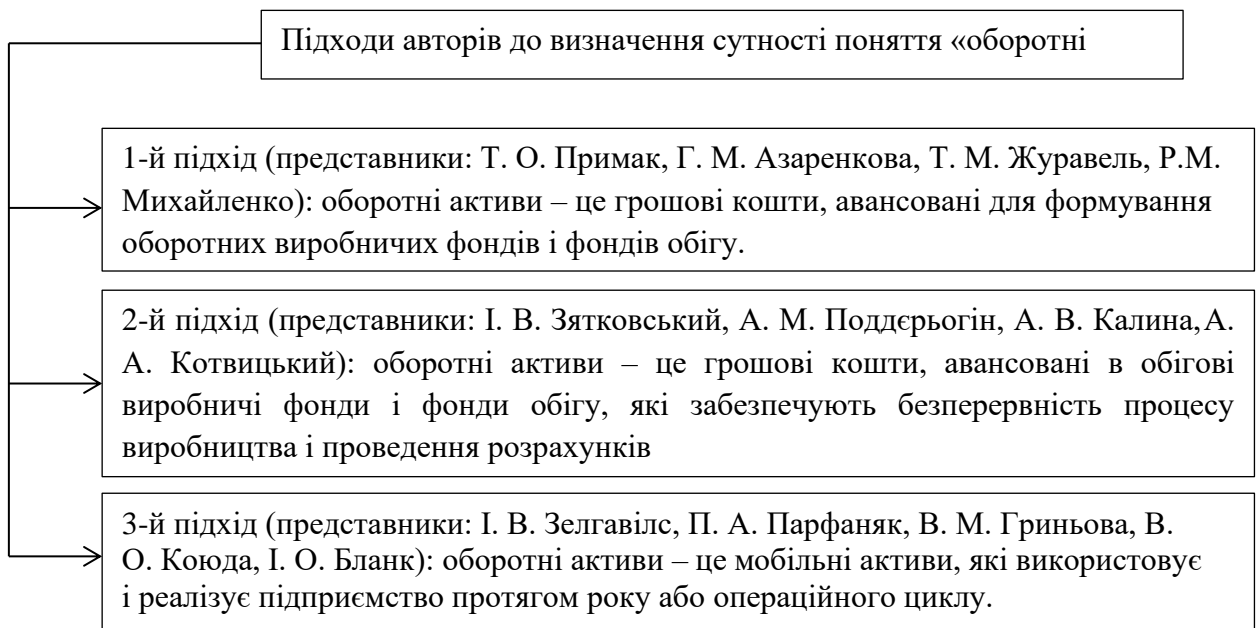

Рисунок 1.1 – Узагальнення визначень «оборотні активи»

Джерело: [17, с. 326]

Аналіз сучасних підходів до визначення економічної категорії «оборотні активи» показує, що існують загальні характеристики, які відокремлюють оборотні активи від майна підприємства. Однією з таких характеристик є період часу, протягом якого діють такі фонди. Цей період включає час, протягом якого капітальні витрати переносяться на готову продукцію або коли капітальні витрати повністю споживаються в процесі виробництва.

У процесі виробничо-господарської діяльності підприємству необхідні кошти, необхідні для виробництва продукції, закупівлі сировини, матеріалів і виплати заробітної плати, а також кошти, що належать самому підприємству. Реалізація продукту. У даному випадку ліквідні активи (будемо використовувати це поняття як об'єднуюче для терміну)

«Оборотні засоби», «ліквідність» і «оборотні кошти» – кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди та оборотні кошти для забезпечення ефективності виробничого процесу [23]. Оборотні кошти створюють умови для безперервності виробничого процесу.

Оборотні активи – це предмети праці, які повністю споживаються в процесі виробництва, внаслідок чого вони втрачають свою фізичну форму і переносять свою вартість на новостворену продукцію.

Оборотні кошти підприємств обробної промисловості складають близько 70% загального обсягу оборотних коштів.

Оборотний капітал – це кошти, які використовуються підприємствами для підтримки процесу обігу товарів, інвестування в запаси готової продукції, товари, які були відвантажені, але не оплачені; кошти, що зберігаються в сейфі компанії, коли покупець розраховується з компанією, і різна дебіторська заборгованість. Вічні фонди створюють умови для виробництва продукції для продажу на ринку та отримання фінансування для забезпечення добробуту підприємства.

Відмінність оборотних засобів від основних засобів полягає в тому, що вони беруть участь лише в одному виробничому циклі, передаючи свою вартість на готовий продукт [43]. Отже, оборотні активи знаходяться в стані постійного руху, переживаючи три стадії обігу валюти, продуктивності та товарів, і умовно їх можна розділити на три стадії: Товарна стадія: ($D - T$) Оборотні активи (D) перетворюються на товари (T). Ми вважаємо, що в даному випадку слід говорити про оборотні кошти, які стають оборотними активами; Стадія виробництва: ($T - P - T'$) Оборотні активи, що беруть участь у процесі виробництва, у вигляді незавершеного виробництва, напівфабрикатів і готові вироби. Тут, використовуючи нашу термінологію, отримані наступні етапи (Поточні активи - Ліквідність - Поточні активи); Грошова стадія (Заключна): ($T' - D'$) Поточні активи знову перетворюються на гроші (D) у формі готової продукції в процесі продажу), внесені на корпоративний рахунок. У цьому випадку можна говорити про перетворення оборотних активів в оборотні.

За результатами вивчення наукових даних була створена класифікація ліквідних активів, як показано на рис. 1.2.

Рис. 1.2 – Групи та елементи класифікації оборотних активів

Джерело: [24, с. 112; 28, с. 225]

Варто зазначити, що конкретна класифікація оборотних активів має насамперед науково-прикладне значення, що, у свою чергу, дозволяє чітко зрозуміти ці активи та налагодити правильний облік та аналіз їх існування та ефективної системи управління.

Склад об'єктів, що входять до складу немонетарних активів і грошових активів (рис. 1.3).

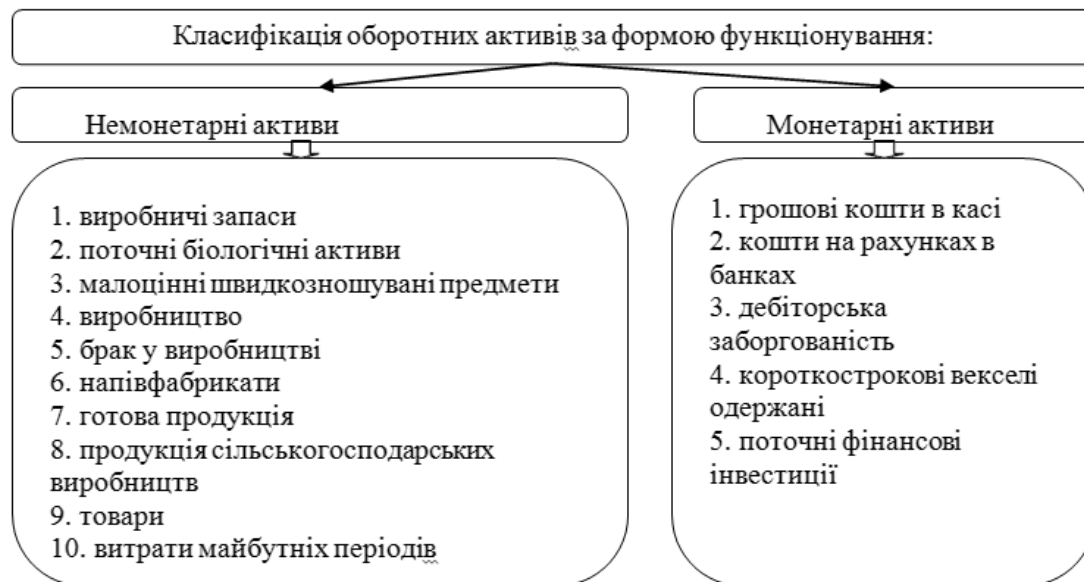

Рис. 1.3 – Класифікація оборотних активів за формою функціонування

Джерело: [26]

За даними, наведеними на рис. 1.3 можна визначити, що немонетарні оборотні активи - це об'єкти бухгалтерського обліку, фактична грошова оцінка яких змінюється в часі та зміні ціни. Через свою природу ці об'єкти необхідно періодично переоцінювати. До них відносяться: основні засоби, нематеріальні активи, виробничі запаси, а також зобов'язання перед контрагентами, які повинні бути погашені товарами або послугами. [39, с. 98].

Оборотні активи можна умовно поділити на такі складові: товарно-матеріальна вартість, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти та інші види оборотних активів, більш детально ці складові описані в табл. 1.1.

Тому грамотне управління оборотними активами допоможе підвищити рентабельність інвестованого капіталу, забезпечуючи при цьому стабільну платоспроможність бізнесу.

Для підтримки рівня платоспроможності на рахунках компанії повинна бути певна сума фактично знятих коштів для регулярних платежів. Частина цього має бути розміщена у формі високоліквідних активів. Одним із основних завдань управління оборотними активами компанії є досягнення правильного балансу між платоспроможністю та прибутковістю шляхом управління та контролю абсолютної вартості статей оборотних активів та їх структури.

**Таблиця 1.1 – Класифікація оборотних активів підприємства
відповідно до національних стандартів**

Оборотні активи підприємства				
Поточні фінансові інвестиції(фінансові і інвестиції підприємства в різні фондові і грошові інструменти на строк менше одного року)	Запаси товарно-матеріальних цінностей (виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари)	Дебіторська заборгованість (векселі, заборгованість юридичних осіб підприємству, дебіторська заборгованість за розрахунками)	Грошові кошти та їх еквіваленти (грошові кошти підприємства в касі на поточних рахунка в банках, еквіваленти грошових коштів)	Інші види оборотних активів, у т. ч. витрати майбутніх періодів

Джерело: [3]

Також необхідно постійно оптимізувати оптимальне співвідношення власних і позикових джерел фінансування оборотних активів, оскільки від цього безпосередньо залежить фінансова стійкість і незалежність підприємства [27].

До складу оборотних активів входить формування поточного виробничого капіталу і сукупність елементів оборотного капіталу.

1. Вартість продукту.
2. Дебіторська заборгованість.
3. Результати звірки.
4. Грошові кошти [33].

Шляхом аналізу визначено загальний рівень ефективності використання оборотних активів та встановлено основний напрямок атаки, що сприяє підвищенню ефективності використання подальшої діяльності підприємства.

Оборотні активи у сферах виробництва та обігу, а також розподіляють їх на нормовані й ненормовані (рис. 1.4).

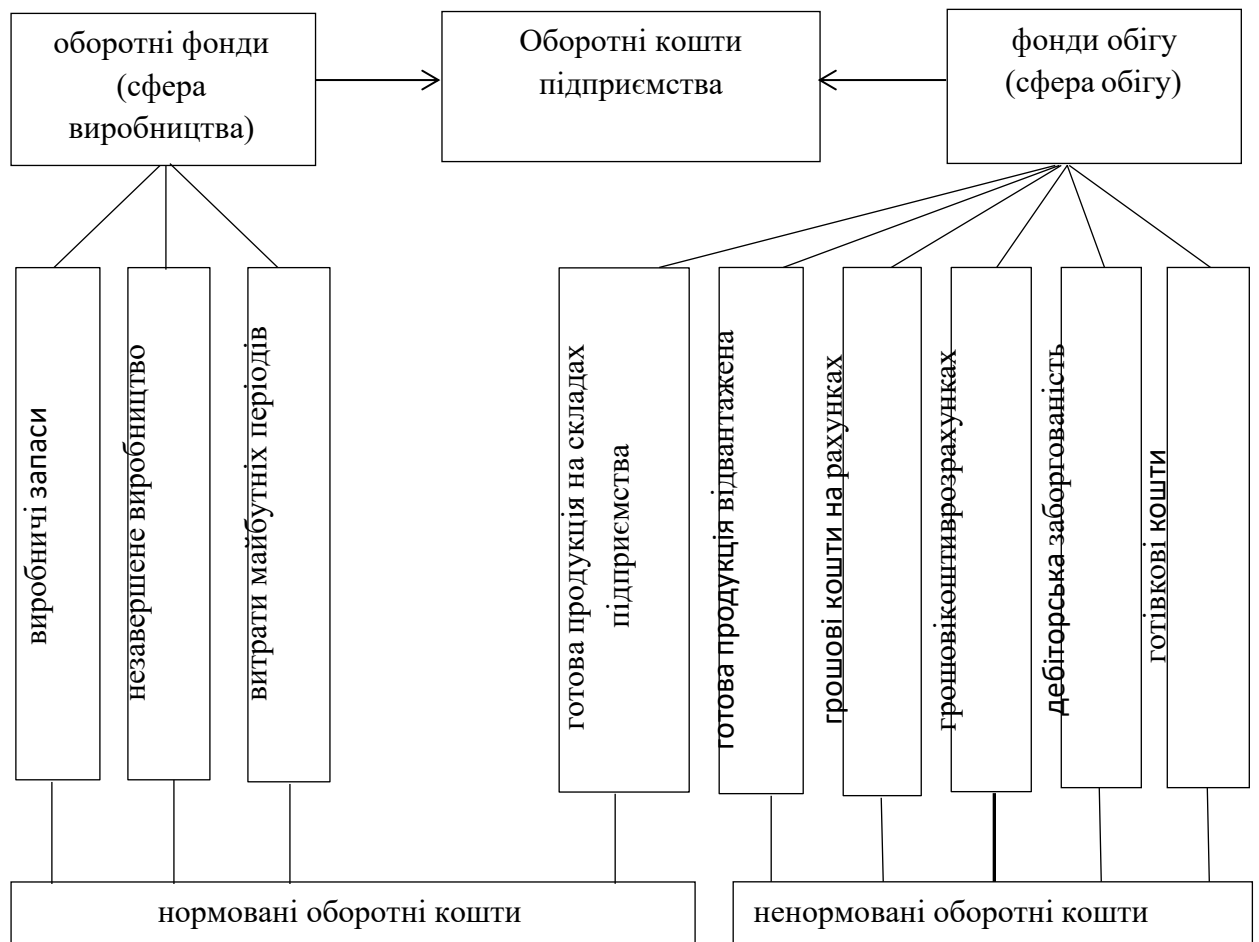

Рис. 1.4 – Елементний склад оборотних активів підприємства

Джерело: [26]

До складу оборотних активів входить сукупність самостійних елементів оборотних виробничих фондів і оборотних коштів. Висока частка ліквідних активів характерна для матеріаломістких виробництв і торговельних організацій. Чим вище частка оборотних активів (відповідно, менше частка необоротних активів), тим краще організація може залучити короткострокове фінансування (короткострокові кредити і позики, відстрочка платежів постачальникам і т.д.) без шкоди для своїх фінансової стабільності.

Таким чином, поточні активи – це активи, які можуть бути використані або погашені протягом 12 місяців або в межах нормального операційного циклу організації, якщо він перевищує 1 рік. Оборотні активи використовуються відразу після введення у виробництво (наприклад, сировина і матеріали). Оборотні активи - одна з двох груп активів організації (інша група - необоротні активи).

1.2. Характеристика чинників впливу на ефективність використання оборотних засобів

Оборотні активи є однією зі складових ресурсного потенціалу підприємства, від їх використання та ефективності безпосередньо залежить ефективність діяльності підприємства. Фактори, що визначають величину оборотних коштів, можуть бути об'єктивними, тобто незалежними від діяльності підприємства, або суб'єктивними. До суб'єктивних факторів належать раціональність використання оборотних коштів, виконання плану продажів, заявна форма послуг, дотримання кредитно-фінансової дисципліни тощо.

Вивчення наукових джерел дозволило систематизувати різні методи виявлення факторів, що впливають на ефективність функціонування оборотного майнового потенціалу підприємства. На основі вивчених теоретичних даних вченими оцінено конкретну ситуацію потенціалу оборотних активів підприємства та запропонували комплексну класифікацію факторів, які впливають на ефективність використання потенціалу оборотних активів підприємств.

Фактори, що впливають на ефективність використання потенціалу оборотних активів компанії, загалом можна розділити на дві категорії: фактори зовнішнього середовища (непрямі впливи) – фактори, які компанія не може контролювати, але до яких повинна адаптуватися, і внутрішні фактори. Середовище (прямий вплив) залежить від здатності керівників підприємств управляти ліквідними активами.

За характером впливу всі зовнішні чинники можна розділити на дві великі категорії – фактори прямого впливу та фактори непрямого впливу на підприємства. Рис. 1.5. Фактори зовнішнього середовища необхідно систематизувати за різними групами.

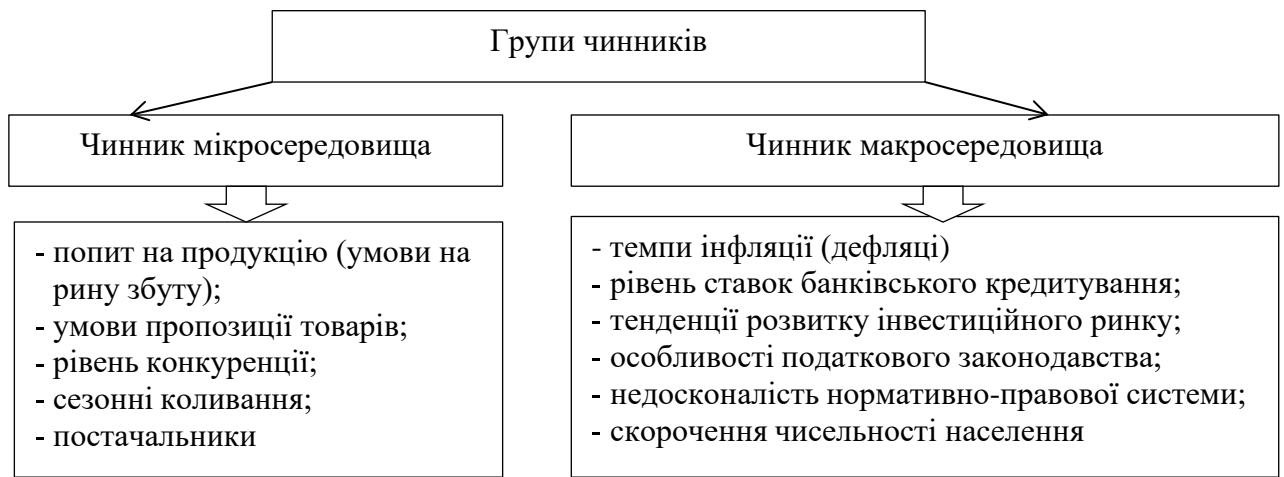

Рис. 1.5 – Систематизація зовнішніх чинників впливу на формування потенціалу оборотних активів підприємств

Джерело: [38, с. 98]

Беручи до уваги методика різних авторів, слід зазначити, що інфляційний фактор має найбільш суттєвий вплив на розвиток потенціалу ліквідних активів. Підприємства відчувають дефіцит ліквідних коштів через інфляційний процес. До факторів інфляції, що призводять до зменшення оборотних активів, слід віднести:

- неналежна організація витрат на формування запасів;
- незбалансованість оцінки натуральної та грошової складових оборотних коштів;
- зростання доходів підприємств за рахунок інфляції, частина яких перераховується до бюджету через вплив механізму оподаткування прибутку підприємств;
- зростання надлишкових резервів.

Фінансовим фактором, який визначає потребу у власних оборотних коштах, є можливість залучення позикових коштів для формування оборотних активів [43]. Перш за все, для цього мають бути створені такі умови: достатній рівень самофінансування, наявність відповідного майна (яке банки приймають у заставу), фінансова діяльність підприємства та його стійке становище на ринку. Чим кращі показники діяльності компанії, тим вища ймовірність залучення банківських кредитів і збереження власних обігових коштів. З іншого боку, високі процентні ставки за позиковими коштами можуть мати негативний вплив на фінансовий стан підприємства, оскільки певний відсоток

оборотного капіталу спрямовується на виплату таких боргів.

Основні джерела формування оборотних активів підприємства наведені на рис. 1.6.

Джерела фінансування оборотних активів	
Власні	Залучені
статутний фонд	банківські кредити
відрахування від прибутку	комерційні кредити
цільове фінансування та цільові надходження	кредиторська заборгованість
приріст постійних пасивів	
резерв майбутніх платежів	

Рис. 1.6 – Джерела фінансування оборотних активів

Джерело: [50]

Отже, для того, щоб сформулювати політику фінансування оборотних активів корпоративного капіталу, необхідно класифікувати оборотні активи відповідно до характеру залученого бізнес-процесу, періоду діяльності та характеру сформованих фінансових джерел. Залежно від характеру участі в господарському процесі можна поділити оборотні активи за такими ознаками: виробничо-фінансові оборотні активи - дебіторська заборгованість і грошові активи [32].

Попит на продукцію є одним із ключових факторів, що впливає на формування попиту на оборотні активи. За умови жорсткої ринкової конкуренції підприємства повинні забезпечити достатню кількість готової продукції, щоб швидко задовольнити попит споживачів. Не менш важливими є не тільки фактори зовнішнього середовища, а й фактори внутрішнього середовища – фактори, які створюються, регулюються та контролюються всередині підприємства (рис. 1.7).

Рис. 1.8 – Систематизація внутрішніх чинників впливу на формування потенціалу оборотних активів підприємств

Джерело:

Організаційно-управлінські фактори – це в основному стратегія розвитку компанії, масштаб діяльності компанії та стадія розвитку компанії. Фактори виробництва включають виробничий цикл і логістичний процес всередині підприємства. До факторів маркетингу належать насамперед цінова політика, частка доданої вартості в ціні товару, види товарів і послуг, які надає підприємство, маркетингова стратегія [28].

Фінансові фактори – це фінансова політика компанії та політика фінансування поточних активів. Джерело фінансування оборотних активів значною мірою визначає ефективність їх використання. Існує три основних способи фінансування різних видів оборотних активів підприємств. Розподіл оборотних активів на власні та позикові вказує на джерело і форму оборотних активів, які надаються підприємству в постійне або тимчасове користування. Власні оборотні активи створюються за рахунок власного капіталу підприємства (статутного капіталу, резервного капіталу, накопиченого прибутку тощо).

Для оборотних активів, що забезпечують нормальну господарську

діяльність, їх вартість встановлюється в межах $1/3$ вартості власного капіталу. Власні оборотні засоби знаходяться в режимі постійного користування [30]. У зв'язку з особливостями циклу фінансування того чи іншого суб'єкта господарювання встановлення відповідного балансу між власними та залученими коштами є важливим завданням системи управління. Усі джерела фінансування оборотних коштів поділяються на власні, позикові та залучені [31].

Отже, на основі результатів дослідження запропоновано класифікацію факторів, що впливають на формування та ефективність використання потенціалу оборотних засобів підприємства в умовах сучасного розвитку національної економіки.

1.3. Методи оцінки ефективності формування і використання оборотних засобів підприємства

Аналіз оборотних активів підприємства – це комплекс безперервних дій, які аналізують матеріальний стан та основні показники оборотних активів підприємства в процесі фінансово-господарської діяльності з метою виявлення шляхів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективності виробництва. розвивати.

Ефективність фінансування оборотних активів можна оцінити лише відносно деякого встановленого нормативу. В Економічному словнику зазначається, що еталон – це показник, позначка оцінки якості економічного об'єкта чи процесу та міра такої оцінки [38]. Отже, стандартом ефективності управління фінансуванням оборотних активів підприємства є формування показника для оцінки якості поведінки управління фінансуванням оборотних активів підприємства.

Для оцінки ефективності формування та використання оборотних активів підприємства використовуються фінансові коефіцієнти, а саме: показники ліквідності; показник товарообігу (комерційної діяльності) [7].

Показники ліквідності характеризують здатність підприємства своєчасно

та адекватно задовольняти потреби власників короткострокових боргів (постачальників, кредиторів, працівників тощо), оплачувати поточні виробничі та операційні витрати. Взагалі кажучи, компанія вважається ліквідною, якщо її поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання, тобто якщо виконуються такі умови:

$$NVC = CA - CL > 0, \quad (1.1)$$

де NVC – чистий оборотні активи; CA – оборотні активи; CL – короткострокові зобов'язання [15]

Позитивні чисті поточні активи означають, що компанія не тільки здатна виконати всі короткострокові зобов'язання, але також має резерви ліквідності, які можна використовувати для розширення поточної діяльності. Половина загальних поточних активів може бути використана як рекомендований орієнтир для чистих поточних активів.

Коефіцієнт оборотності поточних активів (Коб) характеризує ефективність, з якою підприємство використовує всі наявні ресурси, незалежно від джерела їх залучення. Коефіцієнт оборотності оборотних активів відображає кількість оборотів оборотних активів за певний період. Розраховується як відношення річного обсягу реалізованої продукції (виконаних робіт, наданих послуг) до середньорічного залишку оборотних активів:

$$K_{об} = Q / S_{оз.}, \quad (1.2)$$

де Q – обсяг реалізованої за рік продукції (обсяг виконаних робіт, наданих послуг), грн.;

$S_{оз.}$ – середньорічна сума залишку оборотних активів, грн [39].

Середньорічна сума залишку оборотних активів розраховується за формулою середньої хронологічної

$$S_{оз.} = (S_{оз.}^{\text{б}} + S_{оз.}^{\text{зв}}) / K \quad (1.3)$$

де $S_{оз.}^{\text{б}}$ – величина оборотних активів на початок кожного місяця (кварталу) базисного періоду, грн.; $S_{оз.}^{\text{зв}}$ – величина оборотних активів на початок першого місяця (кварталу) звітного періоду, грн.; K_t – загальна кількість місяців (кварталів) [40].

Період визначення кількості реалізованої продукції та середнього залишку оборотних активів може становити один місяць (30 днів), один квартал (90 днів), один рік (360 днів) [25].

Коефіцієнт завантаження (Кзав.) — величина, зворотна оборотності, яка показує, скільки реалізованої продукції (виконаної роботи, наданої послуги) в одній гривні припадає на оборотні кошти підприємства:

$$K_{зав} = 1 / K_{об} = S_{оз} / Q. \quad (1.4)$$

Швидкість оборотності оборотних активів використовується для оцінки ефективності використання оборотних активів і являє собою швидкість оборотності оборотних активів [43].

Тривалість одного обороту оборотних засобів (швидкість обороту) визначається за формулою:

$$T_{об} = D / K_{об}, \quad (1.5)$$

де $T_{об}$ – тривалість одного обороту, днів; D – дні періоду [20].

Термін виконання являє собою кількість днів, які необхідні компанії для поповнення поточних активів.

Для оцінки ефективності управління запасами використовуються показники оборотів запасів і тривалість обороту запасів. Оборотність запасів ($K_{об.з}$) визначається як відношення собівартості реалізованої продукції до середньої вартості запасів. Значення $K_{об.з}$ показує середню кількість поповнень запасів підприємства за звітний період [27].

Рентабельність оборотних активів ($R_{об.}$) показує, скільки прибутку отримує підприємство на одну гривню, вкладену в оборотні активи, визначається за формулою:

$$R_{об.} = \Pi / S_{оз}, \quad (1.6)$$

де Π – прибуток, який одержало підприємство в розрахунковому періоді [24].

На базі проведених розрахунків визначають суму вивільнених (або додатково залучених) в результаті прискорення (або уповільнення) оборотності оборотних активів [29].

Суму вивільнених в результаті прискорення оборотності оборотних активів ($\Delta S_{оз}$) можна обчислити за формулою:

$$\Delta S_{oz} = Q_{zv} / 360 \cdot (T_{ob.baz.} - T_{ob.zv.}), \quad (1.7)$$

де Q_{zv} . – обсяг реалізованої у звітному році продукції (виконаних робіт, наданих послуг), грн; $T_{ob.baz.}$, $T_{ob.zv.}$ – середня тривалість одного обороту оборотних активів відповідно в базовому та звітному роках, днів [20].

Після вивчення показника оборотності необхідно визначити, як оборотність поточних активів впливає на кінцеві показники діяльності підприємства, особливо на зростання прибутку та рівня рентабельності.

Збільшення прибутку (збитку) за рахунок зміни швидкості оборотності поточних активів (ΔP) можна розрахувати за такою формулою:

$$\Delta P = P_{v.baz.} \cdot Q_{zv} / Q_{baz.} \cdot S_{baz.} / S_{zv} - P_{v.baz.}, \quad (1.8)$$

де $P_{v.ba.}$ – валовий прибуток у базовому році, грн; $S_{baz.}$, S_{zv} – середньорічні залишки оборотних активів у базовому та звітному роках, грн.; $Q_{baz.}$ – обсяг реалізації у базовому році, грн. [40].

Вплив використання оборотних активів на рівень рентабельності підприємства визначають за формулою:

$$\Delta P = P_{v.zv.} \cdot 100. / (S_{сер.оф.zv.} + S_{оз.zv.} - \Delta S_{оз}) - P_{zv.}, \quad (1.9)$$

де ΔP – зміна рівня загальної рентабельності за рахунок зміни середніх залишків оборотних активів, %; $P_{v.zv.}$ – валовий прибуток у звітному році, грн; $S_{сер.оф.zv.}$ – середньорічна вартість основних фондів у звітному році, грн; $\Delta S_{оз}$ – сума вивільнених в результаті прискорення оборотності оборотних активів;

$P_{zv.}$ – загальна рентабельність виробництва у звітному році, % [27].

Зміни оборотності оборотних засобів виявляються шляхом порівняння фактичних показників із плановими показниками або показниками попереднього періоду. Порівняйте показники оборотності коштів, щоб виявити їх прискорення або уповільнення. Ефективність економічної матеріалізації у сфері ефективного використання оборотних активів також пов'язана з особливостями формування ділового циклу та фінансового циклу.

Операційний цикл (ОЦ) визначається як проміжок часу між купівлею акцій для здійснення діяльності та надходженням коштів за рахунок продажу виробленої ними продукції або товарів і послуг і розраховується наступним чином:

$$OЦ = T_{об.z} + T_{об.дз}, \quad (1.10)$$

де $T_{об.з}$ – середня тривалість одного обороту запасу товарно-матеріальних цінностей, днів; $T_{об.дз}$ – середня тривалість одного обороту дебіторської заборгованості підприємства, днів [41].

Фінансовий цикл (ФЦ) визначають як час обігу готівки або час, коли грошові кошти відвернені з обігу, і може бути розрахований за формулою:

$$ФЦ = ОЦ - T_{об.кз}, (1.11)$$

де $T_{об.кз}$ – середня тривалість одного обороту кредиторської заборгованості підприємства, днів [11].

Отже, за допомогою певної збалансованої системи показників, що відображає та характеризує поточний майновий стан підприємства, можна оцінити ефективність управління поточними активами.

Висновки до розділу 1

Отже, проаналізувавши та вивчивши теоретичні основи раціональності у сфері ефективного використання оборотних активів підприємства, необхідно зробити відповідні висновки:

Визначено економічний зміст, склад та класифікацію оборотних активів підприємства. Варто зазначити, що оборотні активи підприємства відіграють особливу роль у життєвому циклі підприємства, на основі якого здійснюється плавний і циклічний процес функціонування, кількість яких впливає на процес відтворення капіталу підприємства. є основою для ведення господарської діяльності комерційними структурами основною діяльністю.

Характеризує фактори, що впливають на ефективність використання оборотних активів. Фактори, що впливають на ефективність використання потенціалу оборотних активів підприємства, можна розділити на дві категорії: фактори зовнішнього середовища (опосередковані впливи) – фактори, які підприємство не може контролювати, але до яких має адаптуватися, і фактори внутрішнього середовища (фактори непрямого впливу) – фактори, які підприємство не може контролювати, але має адаптуватися до елементів. (прямий вплив), залежить від здатності менеджерів корпорації управляти

оборотними активами.

Авалідовані методики оцінки ефективності формування та використання оборотних активів підприємства. Аналіз оборотних активів підприємства – важливий процес вивчення майнового стану та основних показників оборотних активів підприємства під час фінансово-господарської діяльності підприємства з метою пошуку шляхів підвищення його ринкової вартості та забезпечення підвищення вартості активів підприємства. Ефективний розвиток. Для оцінки ефективності формування та використання оборотних активів підприємства використовують спеціальні фінансові коефіцієнти. Основні показники традиційно поділяються на такі категорії: показники ліквідності та показники оборотності (ділової активності).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз фінансового-економічного стану підприємства

Правові основи організації підприємницької діяльності зазначені у Господарському Кодексу. У відповідності до нього, підприємництво визначається як добровільна, самостійна ініціатива, системна, на свій розсуд та власний ризик, відповідна діяльність з виробництва якої не будь продукції, виконання робіт чи то надання послуг, а також продаж товарів з метою отримання для себе зиску, прибутку.

Суб'єктами бізнесової, підприємницької діяльності можуть бути як громадяни України так і інших країн світу, які не обмежені в фінансах, правоздатності, або дієздатності, а також юридичні особи абсолютно всіх форм власності.

Не мають право займатися підприємницькою діяльністю деякі категорії суспільства. До таких відносяться військовослужбовці, працівники правоохоронних органів, та органів і установ державної влади і управління, задача яких здійснювати контроль саме за діяльністю підприємств. Не можуть виконувати функції як підприємці особи, які знаходяться в місцях відбування покарання (тюрми) та мають непогашену судимість за корисливі злочини. Вони точно не можуть виступати як співзасновники підприємницьких ланок та структур, тим паче займати керівні посади, зв'язані з матеріальною відповідальністю. Громадяни, яким суд заборонив працювати по певній діяльності, також не можуть бути зареєстровані підприємцями з правом ведення відповідного виду бізнес діяльності до виходу строку, встановленого вироком суду. Головною ланкою економічної системи України постає підприємство, що відповідно до діючого законодавства визнається як самостійний господарський суб'єкт.

У відповідності з Господарським кодексом України, в нашій країні можуть діяти підприємства наступних видів: приватне підприємство, утворене на власні кошти фізичної особи; колективне підприємство, утворене за рахунок

власності трудового колективу підприємства; господарські підприємства-товариства; товариства, які засновані на спів власності об'єднання громадян; комунальні підприємства, державні підприємства, які засновані коштом державної власності, в тому числі і казенні підприємства.

Найбільшою організаційно-правовою формою підприємств в Україні в сучасних умовах отримало поширення господарські товариства такі як акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, повне та командитне товариства, кожен з яких відрізняється один від одного ступенем відповідальності по взятим зобов'язанням.

Деякі види життєдіяльності, відповідно до чинного законодавства, можуть проводитися виключно державними установами та підприємствами. До таких, наприклад, можемо віднести охорону найбільш важливих об'єктів життєзабезпечення та державної власності. Отже, контролюючому органу під час перевірки треба спочатку звертати увагу на установчі документи і на їх відповідність щодо організаційно-правового статусу підприємства видам його заявленої діяльності та фактично виконуваними. Далі необхідно ознайомитися зі складом власників-засновників підприємства, його керуючою ланкою та з матеріально відповідальним персоналом осіб.

Дане підприємство Підприємство вважається утвореним та отримує права юридичної особи відразу на момент його державної реєстрації. Державна реєстрація бажаючих суб'єктів підприємницької діяльності проводиться у закладах територіальних виконавчих комітетів міської чи то районної держадміністрації, що належать до органів державної реєстрації по місцю знаходження чи місцем проживання даного суб'єкта, якщо інші умови не прописані законом. Практично-методичне забезпечення територіальних виконавчих комітетів з питань державної реєстрації виконує Ліцензійна палата України.

Для відповідної державної реєстрації юридичної особи-підприємства власник, або уповноважений ним орган, або особа-заявник особисто чи скориставшись послугою пошти надають до органів державної реєстрації наступні документи: по-перше, установчі документи з метою утворення

організаційно-правового статусу суб'єкта підприємницької діяльності за відповідністю до вимог законодавства, по-друге, рішення власника-власників майна чи уповноваженого ним-ними органу щодо утворення юридичної особи. Коли власників два та більше, таким рішенням постає установчий договір, а також додається протокол установчих зборів, по-третє, сам статут, якщо це для даної організаційної структури вимагає закон, вчетверте, реєстраційну картку стандартного зразка, що виконує одночасно заяву про державну реєстрацію, в п'яте документ, який засвідчує зарахування плати по державній реєстрації, в шосте, подається документ, що вказує на оплату власником-власниками внеску до статутного фонду даного суб'єкта підприємницької діяльності в розмірі, прописаному чинним законодавством. Наприклад, прописаним у Господарському кодексі передбачено, що на стан реєстрації товариства з додатковою відповідальністю любий із власників зобов'язаний оплатити не менше ніж 30 відсотків внеску, який зазначений в установчих документах. Нині, чинним законодавством передбачені мінімальні розміри основу утворюючих статутних фондів для акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю.

За умови наявності всіх таких документів орган державної реєстрації зобов'язується на протязі не більше ніж п'яти робочих днів з дня їх отримання внести наявні дані з реєстраційної картки до Реєстру суб'єктів підприємницької діяльності та потім видати свідоцтво про державну реєстрацію затвердженого зразка з присвоєним ідентифікаційним кодом відповідної юридичної особи, який дає орган державної статистики. Такий ідентифікаційний код постає єдиним на всьому інформаційному просторі України та залишається за суб'єктом на протязі всього періоду життєдіяльності. Тому хто подавав заяву видається оригінальне свідоцтво про державну реєстрацію та три його копії, а також повертається оригінал з копією наданих ним установчих документів з готовою відміткою органу державної реєстрації.

Структура державної реєстрації повинна надати у п'ятиденний термін в органи статистики і податкової служби необхідні копії реєстраційної карти з відміткою щодо реєстрації. Також інформує органи Пенсійного фонду, фонду соціального страхування, яким надсилається інформаційне повідомлення. Для

цих структур підставою для взяття суб'єкта на облік у органах державної є копія реєстраційної карти, свідоцтво про державну реєстрацію та копії наявних установчих документів. При наявності всіх даних документів термін взяття підприємства на облік в цих установах не повинен бути більше двох днів.

Щоби одержати дозвіл на виготовлення печаток та штампів суб'єкт діяльності або уповноважена ним особа надає до відповідного органу внутрішніх справ копію свідоцтва про державну реєстрацію, два примірники зразків (макет) печаток та штампів, а також документ, що завіряє внесення оплати за видачу необхідного дозволу. На печатках і штампах вказується ідентифікаційний код Підприємство, як юридичної особи.

Свідоцтво державної реєстрації підприємства і копія документа, яка підтверджує постанову його на облік до органів державної податкової служби, є підставою щоби відкрити рахунки у будь-яких банках по встановленій законом процедурі. За потреби зміни назви суб'єкта підприємницької діяльності, або форми власності підприємству необхідно у місячний термін подати документи щодо перереєстрації з обов'язковим підтвердженням інформації про переміни у друкованих засобах масової інформації. Процес перереєстрації суб'єктів діяльності проводиться встановленому порядку органами державної реєстрації.

Організаційно-правовим підґрунтям функціонування Підприємство є присутність установчого договору, наявність статуту підприємства і свідоцтва про державну реєстрацію, а також свідоцтва щодо взяття суб'єкта підприємницької діяльності на облік до органів державної податкової служби, до Пенсійного фонду, до фонду соціального страхування, а також відомостей в установи банку, які має підприємство.

У Підприємство аркуші статуту та сторінки установчого договору всі пронумеровані, прошиті та скріплені печаткою територіального органу державної реєстрації, всі підписи засновників-власників нотаріально завірені. Відомості в цих документах співпадають з фактичною адресою перебування та іншими реквізитами підприємства Підприємство, в них не має виправлень від руки або інших. Згідно з поставленою метою окреслимо коло питань, що необхідно вирішити в під час аналізу прибутку підприємства. Такі завдання

бачимо на схемі (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Аналіз прибутку підприємства

Джерело:

Джерелами інформації для ведення аналітичних розрахунків постають дані звітності фінансової, податкової, статистичної, бізнес-планів, дані звітності маркетингових досліджень. До джерел інформації можемо віднести зроблені опитування, анкетування, тощо. Схематичні кроки та складові аналізу фінансових результатів життєдіяльності зазначено на рис. 2.2.

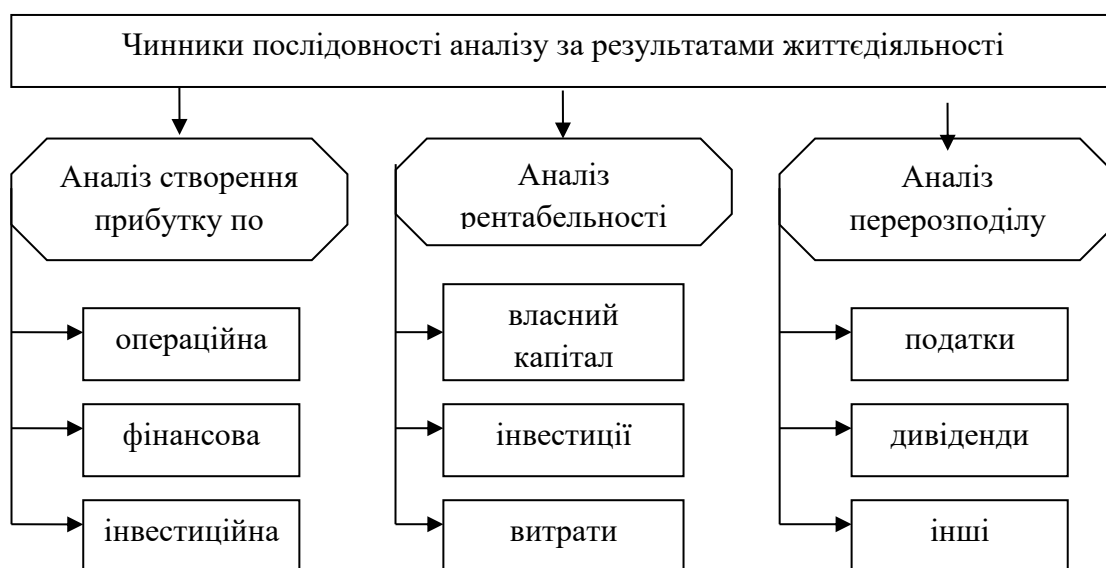

Рис. 2.2. Схема аналізу результатів життєдіяльності підприємства

Джерело:

Зазначимо, що складові аналізу економічно-фінансових результатів необхідно розглядати з погляду розкритих особливостей щодо створення фінансових результатів життєдіяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 2.1 – Динаміка і структура доходів

Підприємство за 2020-2022 рр.

Вид доходів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. від 2020 р.	
	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	сума, тис. грн	час- тка, %	абсолют- не, тис. грн	відносне, %
1. Чистий дохід від основної операційної діяльності (реалізація продукції, товарів)	338862,0	99,1	294209,0	99,1	184212,0	93,3	-154650,0	-45,6
2. Дохід від іншої операційної діяльності (інші операційні доходи)	2284,0	0,7	2490,0	0,8	13050,0	6,6	10766,0	в 4,7 р.б.
3. Дохід від фінансової діяльності (дохід від участі в капіталі, інші фінансові доходи)	4,0	0,0	37,0	0,0	219,0	0,1	215,0	в 54 р.б.
4. Дохід від інвестиційної діяльності	45	0,0	0	0,0	0	0,0	-45	-100,00
5. Дохід з податку на прибуток	910	0,3	32	0,0	20	0,0	-890	-97,80
Усього доходів	342105,0	100,0	296768,0	100,0	197501,0	100,0	-144604,0	-42,3

Джерело:

Аналіз структурних складових та динамічного розвитку доходів (табл. 2.1) дає можливість провести дослідження у зміні окремого показника за поточний період, визначити структуру необхідних конкретних показників та їх зміни, вивчити зміну загальної динаміки допоміжних показників фінансових результатів за зазначений період.

Результати розрахунків свідчать про зниження суми доходів за досліджуваний період. Щоб розуміти причини такого зниження, треба дослідити витратну частину діяльності підприємства. Так як фінансові результати являють собою різницю між доходами витратами, то є необхідність провести глибший аналіз витрати. Витратами відповідного аналізованого періоду можуть визначатися як зниження суми активів, або у вигляді збільшення сум зобов'язань. Це може призвести до зменшення власного капіталу суб'єкта господарювання.

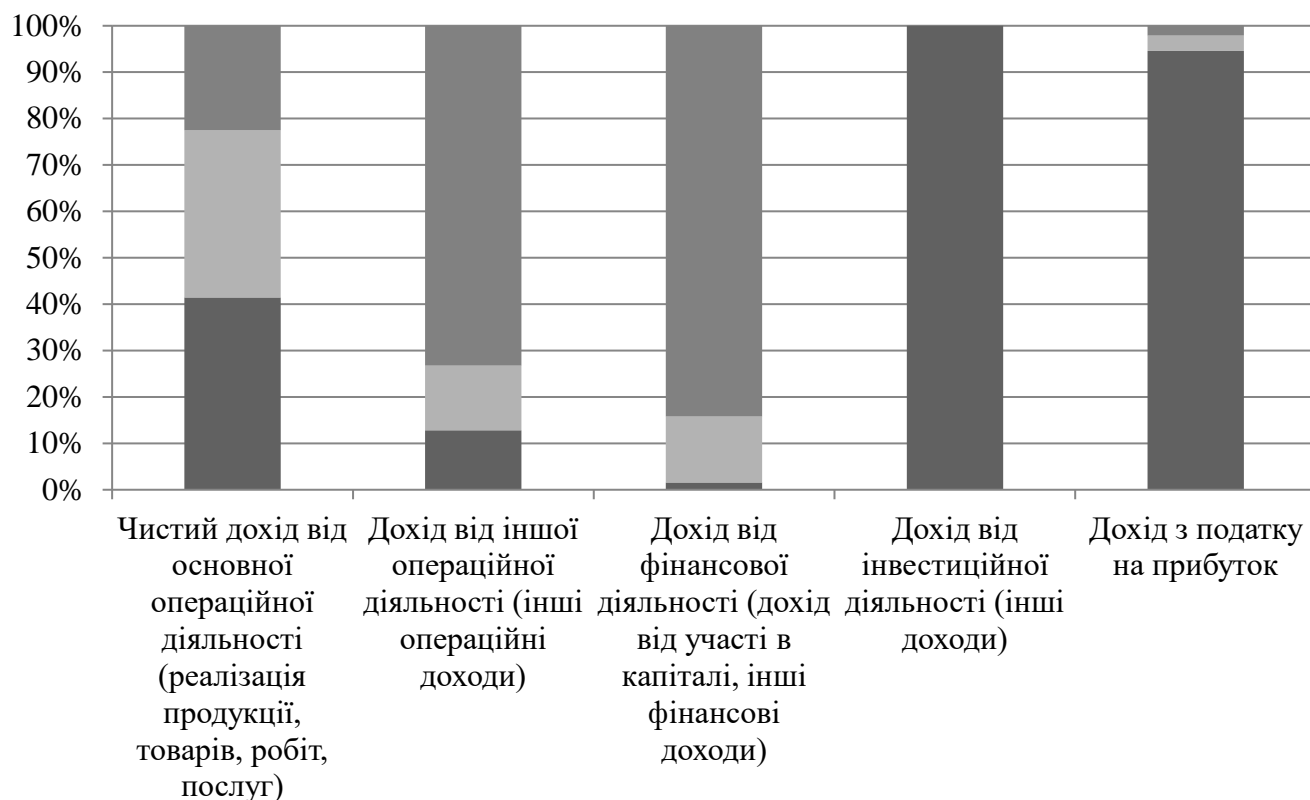

Рис. 2.3. Динаміка структури доходів Підприємство за 2020-2022 рр.

Джерело:

Ті витрати, що не пов'язані прямо з доходами конкретного періоду, входять до суми витрат того періоду, в якому відобразалося їх здійснення.

Підсумовуючи аналітичні розрахунки показників складу, структури та динамічних зрушень щодо доходів підприємства ми бачимо таку тенденцію: за період з 2020 р. по 2022 р. доходи основної операційної діяльності склали 184212 тис.грн, що менше на 154650 тис.грн, що майже вдвічі менше за 2020 рік. Значне збільшення доходів від іншої операційної та від фінансової діяльності. Але в загальній сумі доходів вони складають досить незначний відсоток, лише 6,7 відсотків всієї суми доходів.

Отже, доходи Підприємство за 2020-2022 рр. складаються в основному з чистого доходу від операційної діяльності. В цілому підприємство є прибутковим, хоча доходи могли б і збільшуватися, якщо б керівництво підприємства зробило акцент на витратах та відрахуваннях.

Для аналізу складу, структури і динаміки витрат і відрахувань підприємства розрахуємо наступну табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка і структура витрат

Підприємство за 2020-2022 рр.

Вид витрат	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-)	
	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	сума, тис. грн	частка, %	абсолютне, тис. грн	відносне, %
1. Собівартість реалізованої продукції	303302,0	89,9	269631,0	91,2	177411,0	88,3	-125891,0	-41,5
2. Адміністративні витрати	7628,0	2,3	6884,0	2,3	5515,0	2,7	-2113,0	-27,7
3. Витрати на збут	21241,0	6,3	12509,0	4,2	5538,0	2,8	-15703,0	-73,9
4. Інші операційні витрати	3202,0	0,9	4177,0	1,4	10544,0	5,2	7342,0	в 2,3 р.б.
5. Витрати від фінансової діяльності	869,0	0,3	2426,0	0,8	1996,0	1,0	1127,0	129,7
6. Витрати від інвестиційної діяльності	45,0	0,0	0,0	0,0	2,0	0,0	-43,0	-95,6
7. Витрати з податку на прибуток	910,0	0,3	32,0	0,0	20,0	0,0	-890,0	-97,8
Усього витрат	337197,0	100,0	295659,0	100,0	201026,0	100,0	-136171,0	-40,4

Джерело:

Аналіз свідчить про значне скорочення витрат на підприємстві. Найсуттєвіше зниження відбулося у витратах на збут, майже на 70 %. Вдвічі скоротилися інші операційні витрати. Провівши аналітичні розрахунки складу, структури та динаміки витрат і відрахувань можна підвести підсумки та побудувати рис. 2.4.

Всі види витрат мають тенденцію до скорочення. Лише витрати від фінансової діяльності нажаль зросли на 29,7 %.

Отже, на підприємстві спостерігається загальне скорочення суми витрат і відрахувань на 136171 тис. грн., що є безумовно позитивною тенденцією, але ж в даному випадку треба розуміти, що підприємство скорочує свої виробничі можливості в цілому, а тому і витрат стало менше.

Отже, процес формування прибутку науковці П. М. Марич та С. М. Онисько тлумачать як процес отримання певного фінансового здобутку-результату суб'єкта підприємницької діяльності, що виконує виробничо-комерційну, науково-дослідницьку або іншу діяльність [5].

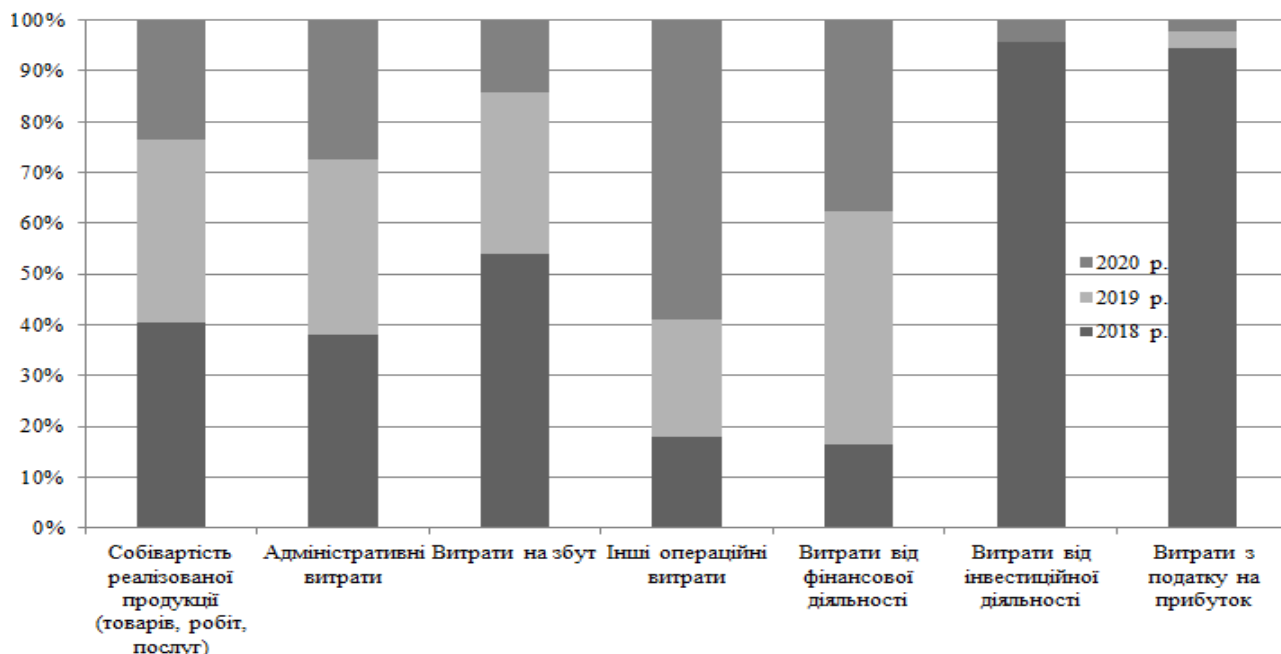

Рис. 2.4. Динаміка витрат та відрахувань Підприємство за 2020-2022 рр.

Джерело:

На створення абсолютної суми прибутку підприємства мають вплив: по-перше, результати його економічно-фінансово-господарської діяльності, по-друге, сфера (галузь) діяльності в якій працює підприємство, по-третє, встановлені законодавчо умови обліку фінансових результатів.

Напрями руху до формування прибутку підприємства є два. Перший це бухгалтерський підхід, а другий це економічний підхід [1]. Бухгалтерський підхід окреслює те, що прибуток сформується як різниця між отриманою виручкою і поточними витратами виробництва, а економічний підхід передбачає те, що прибуток сформується як різниця між виручкою та поточними витратами виробництва, а також затратами втрачених можливостей, в основі яких лежить альтернативний відсотковий дохід на капітал [1].

Прибуток отриманий від операційної діяльності утворюється в результаті проведення операцій, зв'язаних з виробництвом або збутом продукції-товарів, робіт-послуг, що являється головною метою утворення підприємства та забезпечують йому головну частку доходу. На складову прибутку підприємства також мають вплив результати фінансової і інвестиційної діяльності.

Рис. 2.5. Базова схема керування формуванням прибутку підприємства

Джерело:

До вказаної фінансової відносимо діяльність, що призводить до зміни розміру власного та позичкового капіталу підприємства, до інвестиційної відносимо результати діяльності, пов'язані з придбанням та збутом тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, що не постають складовою часткою альтернативам грошових коштів [4]. Джерелами надходжень загального прибутку підприємства бачимо наступні:

- продаж основної продукції підприємства, що постає головним фігурантом загального прибутку;
- продаж майна, що не є у використанні підприємства.

Вразі формування прибутку нині розуміють його утворення в процесі господарської життєдіяльності підприємства. Керувати визначенням прибутку означає розпоряджатися обсягом збуту продукції, тобто його кількістю та ціною продукції, проводити діяльність з найменшими витратами. В процесі утворення та використання прибутку виділяють [2]:

- валовий прибуток (валовий збиток);
- отриманий фінансовий показник від операційної діяльності;

- фінансовий показник до оподаткування;
- чистий, прямий фінансовий результат;
- інший сукупний дохід до і після оподаткування.

**Таблиця 2.3 – Структура та динаміка фінансових результатів діяльності
Підприємство за 2020-2022 рр.**

Показник	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилен-ня, (%)
	сума, тис. грн	част-ка, %	сума, тис. грн	част-ка, %	сума, тис. грн	част-ка, %	
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	338862	х	294209	х	184212	х	54,4
2. Операційні витрати у тому числі:	335373	100	293201	100	199008	100	59,3
а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	303302	90,4	269631	92,0	177411	89,1	58,5
б) адміністративні витрати	7628	2,3	6884	2,3	5515	2,8	72,3
в) витрати на збут	21241	6,3	12509	4,3	5538	2,8	26,1
г) інші операційні витрати	3202	1,0	4177	1,4	10544	5,3	в 3,3 р.б.
3. Валовий прибуток («-» збиток)	35560	х	24578	х	6801	х	19,1
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	х	10,5	х	8,4	х	3,7	х
4. Інші операційні доходи	2284	х	2490	х	13050	х	в 5,7 р.б.
5. Фінансовий результат від операційно діяльності	5773	х	3498	х	-1746	х	30,2
6. Фінансові та інвестиційні доходи	49	х	37	х	219	х	в 4,5 р.б.
7. Фінансові та інвестиційні витрати	914	х	2426	х	1998	х	в 2,2 р.б.
8. Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	4908	х	1109	х	-3525	х	-0,2
9. Витрати (дохід) з податку на прибуток	910	х	32	х	20	х	х
10. Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	3998	х	1077	х	-3525	х	30,2
У % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	х	1,2	х	0,4	х	0,0	х
У % до валового прибутку	х	11,2	х	4,4	х	0,0	х

Джерело:

Отже, аналіз фінансових результатів надає можливість дослідити зміну кожного показника за поточний аналізований період дослідження структури

відповідних конкретних показників і їх зміну, та вивчити в узагальненому вигляді динаміки зміни показників фінансових результатів за звітний період.

У табл. 2.3 наведено аналіз формування, структури та динаміки показників фінансових результатів діяльності Підприємство за 2020- 2022 рр. за інформацією річної форми звітності № 2. За даними табл. 2.3 у 2022 р. порівняно з 2020 р. чистий дохід від реалізації продукції знизився на 54,4 %, а операційні витрати – на 59,3 %, у тому числі собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – на 58,5 %.

Результатом таких змін в діяльності підприємства стало зменшення за період аналізу валового прибутку на 19,1 % і динаміка прибутку від операційної діяльності має тенденцію до скорочення. В 2022 році його взагалі не було на підприємстві.

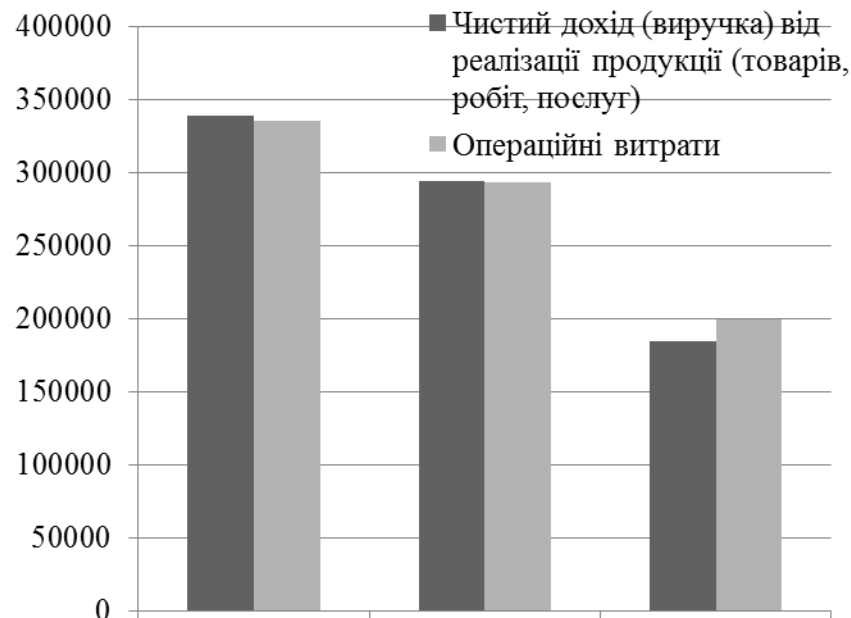

Рис. 2.6. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції та операційних витрат Підприємство за 2020-2022 рр., тис. грн

Джерело:

Беручи до уваги специфіку та важність окремих видів економічно-фінансово-господарської діяльності підприємства, а також зважаючи на мету вивчення механізму впливу прибутку і управління окремими його чинниками, необхідно розглядати два фактори доходів і витрат. В першому доходи постають, як виручка від збутої продукції, виконаних робіт та наданих послуг, та інші. По другому витрати постають, як виробнича собівартість збутої

продукції, як адміністративні затрати, як фінансові та інші витрати. У структурі наведених операційних витрат собівартість реалізованої продукції в 2020 р. займала майже 90 %, решта – це адміністративні витрати (2,8 %), а також витрати на збут (2,8 %) та інші операційні витрати (5,3 %). У структурному складі операційних витрат даного підприємства за період 2020-2022 рр. найбільше зросли інші операційні витрати та адміністративні. Як результат зниження насамперед суми прибутку від операційної діяльності, а також збільшення та зменшення фінансових та інвестиційних доходів і витрат прибуток до оподаткування скоротився, а у 2022 році він взагалі був відсутній.

2.2. Аналіз економічного потенціалу підприємства

Проведемо аналітичне дослідження структури та динаміки майнового забезпечення Підприємство (табл. 2.4) за інформацією наданою у формі № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Як результат проведеного аналітичного дослідження майна можемо зробити висновок щодо наявності різноспрямованих змін у майновому забезпеченні досліджуваного підприємства. Так, у 2022 р. порівняно з 2020 р. вартісна ціна майна зросла на 36586 тис. грн, або 77,4 %, що свідчить про зміцнення фінансово-економічного потенціалу нашого підприємства. Вартість необоротних активів скоротилася на 1292 тис. грн (10,6 %), а оборотних – зросла на 37878 тис. грн (на 56,2 %).

Найбільшу частку в оборотних активах займають поточна дебіторська заборгованість (32,9 % у 2022 р.), але темп їх зменшення (2,1 %) менший від темпу зростання майна в цілому (22 %). Збільшення вартості оборотних активів відбулося в рахунок: зростання суми виробничих запасів на 118 тис. грн (6,0 %), суми грошових коштів – на 14542 тис. грн (у 8 разів). Спостерігається зростання суми витрат майбутніх періодів на 1160 тис. грн. та суми інших оборотних активів – на 4721 тис. грн.

Таблиця 2.4 – Структура і динаміка майна

Підприємство за 2020-2022 рр.

Вид активів (майна)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. від 2020 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	абсо- лютне, тис. грн	част- ки, в. п.	відно- сне, %
Майно - всього	47287,0	100,0	56832,0	100,0	83873,0	100,0	36586,0	-	77,4
1. Необоротні активи	23033,0	48,7	22491,0	39,6	21741,0	25,9	-1292,0	-22,8	-5,6
1.1. Основні засоби	22741,0	48,1	22223,0	39,1	20341,0	24,3	-2400,0	-23,8	-10,6
2. Оборотні активи	24254,0	51,3	34341,0	60,4	62132,0	74,1	37878,0	22,8	156,2
2.1. Запаси	7892,0	16,7	6311,0	11,1	12306,0	14,7	4414,0	-2,0	55,9
2.1.1. Виробничі запаси	1956,0	4,1	1895,0	3,3	2074,0	2,5	118,0	-1,7	6,0
2.1.3. Готова продукція та товари	5936,0	12,6	4416,0	7,8	10232,0	12,2	4296,0	-0,4	72,4
2.3. Поточна дебіторська заборгованість	14567,0	30,8	19916,0	35,0	27608,0	32,9	13041,0	2,1	89,5
2.4. Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	1741,0	3,7	7183,0	12,6	16283,0	19,4	14542,0	15,7	у 8,4 р.б.
2.5. Витрати майбутніх періодів	0,0	0,0	931,0	1,6	1160,0	1,4	1160,0	1,4	140
2.6. Інші оборотні активи	54,0	0,1	0,0	0,0	4775,0	5,7	4721,0	5,6	у 82 р.б.

Джерело:

Позитивною складовою в оцінці вартості майнового стану виступає нарощування суми грошових потоків, зниження вартості залишків готової продукції. Негативними фінансовими аспектами за проведеними аналітичними результатами щодо оцінки майна є: скорочення суми вартості основних засобів, зростання суми заборгованості дебіторів.

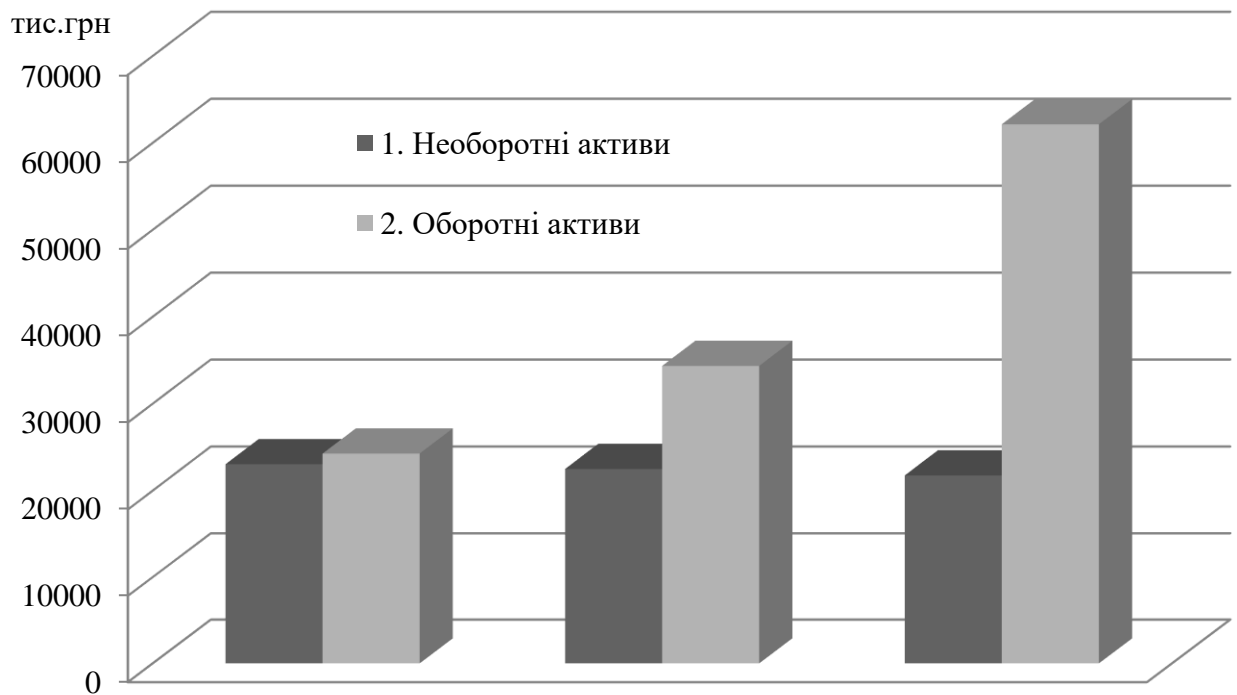

Рис. 2.7. Динаміка вартості активів Підприємство, тис. грн

Джерело:

Поряд із встановленням структурного співвідношення та динамічних рядів майнового стану Підприємство за 2020-2022 рр. під час його оцінювання варто здійснити аналітичну оцінку щодо джерела формування капіталу підприємства (табл. 2.5).

Наведені розрахунки засвідчують, що отримані суми фінансових ресурсів нашого підприємства відбувалося за допомогою зниження власного капіталу на 2460 тис.грн, зростання сум зобов'язань та забезпечень, а саме на 6477 тис. грн. У складі капіталу, безпосередньо власний капітал зареєстрований (пайовий) залишився без змін в становив 1400 тис. грн, а нерозподілений прибуток знизився на 2460 тис. грн (15,7 %). Його частка у власному капіталу зменшилася 25,8 % у 2022 р. порівняно з 2020 р, де становила 33,2%. Також, є необхідність зазначити, що поточна кредиторська заборгованість зросла на 4151 тис. грн. а також її частка в поточних зобов'язаннях зросла до 19,2 % у 2022 р.

Таблиця 2.5 – Структура та динаміка джерел формування капіталу

Підприємство за 2020-2022 рр. (станом на кінець року)

Вид пасивів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+;-) 2022 р. від 2020 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	абсо- лютне, тис. грн	частки, в. п.	відно- сне, %
Капітал - всього	47287,0	100,0	56833,0	100,0	51304,0	100,0	4017,0	х	8,5
1. Власний капітал	17088,0	36,1	18172,0	32,0	14628,0	28,5	-2460,0	-7,6	-14,4
1.1. Зареєстрований капітал	1400,0	3,0	1400,0	2,5	1400,0	2,7	0,0	-0,2	-
1.2. Нерозподілений прибуток	15688,0	33,2	16772,0	29,5	13228,0	25,8	-2460,0	-7,4	-15,7
2. Зобов'язання і забезпечення	30199,0	63,9	38661,0	68,0	36676,0	71,5	6477,0	7,6	21,4
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення	30199,0	63,9	38661,0	68,0	36676,0	71,5	6477,0	7,6	21,4
2.2.1. Поточна кредиторська заборгованість	5705,0	12,1	5622,0	9,9	9856,0	19,2	4151,0	7,1	72,8

Джерело:

В структурі формування джерел капіталу Підприємство за 2020-2022 рр. найбільше питома вага належала зобов'язанням, хоча їх частка має незначні коливання, і що є позитивним в меншу сторону.

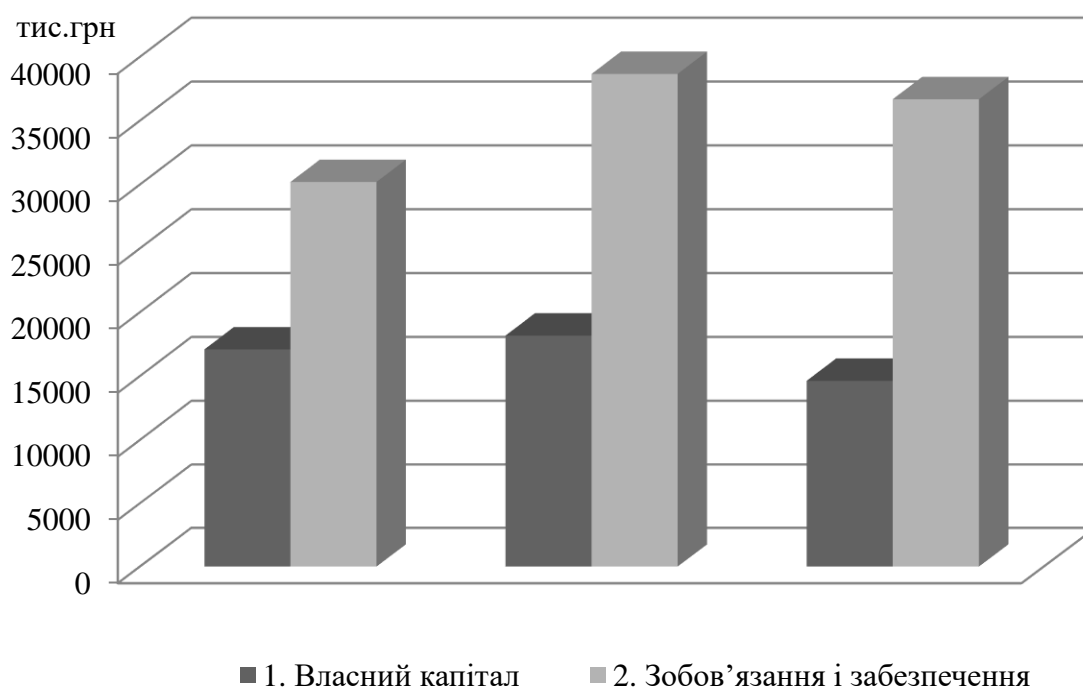

Рис. 2.8. Динаміка капіталу Підприємство за 2020-2022 рр., тис. грн

Проаналізуємо рівень показників щодо оцінки рентабельності витрат та

реалізації продукції підприємством у табл. 2.6.

За період 2020-2022 рр. спостерігається динаміка зниження рентабельності майже за всіма розрахованими показниками. Це можна пояснити скороченням виробничого процесу та зменшенням отриманої величини суми прибутку, а також зростанням вартісного розміру собівартості та направлення коштів на утримання господарювання підприємством на тому ж рівні, що і було того року.

**Таблиця 2.6 – Аналіз показників рентабельності та окупності
Підприємство за 2020-2022 рр.**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-) 2022 р. від 2020 р.
<i>Показники рентабельності та окупності витрат (витратні показники)</i>				
Рентабельність (збитковість) виробничих витрат, %	11,7	9,1	3,8	-7,9
Рентабельність (збитковість) операційних витрат, %	1,7	1,2	0,0	-1,7
Загальна рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності, %	1,5	0,4	0,01	-1,5
Чиста рентабельність (збитковість) витрат господарської діяльності, %	1,2	0,4	0,01	-1,2
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,1	1,1	1,0	-0,1
Коефіцієнт окупності операційних витрат	1,0	1,0	1,0	0,0
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	44,4	42,7	33,4	-11,0
Коефіцієнт окупності витрат на збут	16,0	23,5	33,3	17,3
<i>Показники рентабельності реалізованої продукції (дохідні показники)</i>				
Рентабельність (збитковість) продажу, %	10,5	8,4	3,7	-6,8
Рентабельність доходу від операційної діяльності, %	1,7	1,2	0,001	-1,7
<i>Показники рентабельності та окупності капіталу (активів)</i>				
Загальна рентабельність сукупного капіталу, %	11,0	2,1	0,002	-11,0
Чиста рентабельність сукупного капіталу, %	9,0	2,1	0,01	-9,0
Загальна рентабельність власного капіталу, %	32,5	6,3	0,01	-32,5
Чиста рентабельність власного капіталу, %	26,5	6,1	0,01	-26,5
Загальна рентабельність основних засобів і запасів, %	13,6	2,5	0,001	-13,6
Чиста рентабельність основних засобів і запасів, %	11,1	2,4	0,002	-11,1
Коефіцієнт окупності сукупного капіталу	7,607	5,651	3,407	-4,200
Коефіцієнт окупності власного капіталу	22,443	16,688	11,232	-11,210

Джерело: розраховано автором

Отримані фінансові результати виробничої діяльності підприємства описуються сумою та розміром отриманого прибутку і рівнем підприємницької рентабельності. Фінансовий результат по закінченню виробничого циклу (прибуток або збиток) складається з декількох позицій, а саме фінансового

результату від безпосередньо реалізації продукції, наданню позавиробничих послуг, інших матеріальних цінностей, доходів від операцій позареалізаційних, що зменшуються на суму витрат по цих операціях.

Фундаментальними завданнями керування формуванням прибутку на підприємстві є наступні: 1) окреслені джерела його формування; 2) забезпечення максимальної величини прибутку за рахунок ресурсного потенціалу підприємства; 3) відповідність оптимального співбалансу між рівнем прибутковості та допустимим рівнем ризику збитковості; 4) фінансове підґрунтя максимізації ринкової вартості підприємства; 5) відповідність ліквідності активів до платоспроможності підприємства; 6) забезпечення умовами для інвестиційної привабливості підприємства.

Таким чином, прибуток можемо визнати, що він є системою економічних відносин поміж підприємцями та найманими робітниками щодо виробництва, перерозподілу та присвоєння створеної додаткової вартості, що відокремлюється у вигляді надлишку над затраченим вкладеним капіталом. Джерелами створення-формування загального прибутку підприємства постає прибуток отриманий від реалізації основної продукції підприємства, що виявляється головним складником сукупного прибутку. Наступним джерелом є прибуток отриманий від продажу майна, що не використовується підприємством; та від позареалізаційних операцій.

2.3. Аналіз динаміки, складу та ефективності використання оборотних засобів підприємства

Проведемо дослідження динаміки зміни оборотних активів досліджуваного підприємства за даними фінансової звітності Підприємство (табл. 2.7), використовуючи дані фінансової звітності.

Таблиця 2.7 – Аналіз динаміки та складу оборотних активів

Підприємство

Показники	Роки				2022 / 2019 pp.	
	2019	2020	2021	2022	тис. грн	%
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	312622	350130	425389	235861	-76761	-24,55
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	14417	28190	7340	76638	62221	431,58
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	54272	39706	79284	58951	4679	8,62
Інша поточна дебіторська заборгованість	16044	3145	3151	27526	11482	71,57
Всього дебіторська заборгованість	397355	421171	515164	398976	1621	0,41

Джерело: розраховано автором

Так, упродовж 2019-2022 pp в Підприємство відбулося збільшення загального обсягу дебіторської заборгованості на 1621 тис. грн або на 0,41%. Збільшення дебіторської заборгованості на підприємстві відбулося у зв'язку із зростанням обсягу дебіторської заборгованості за розрахунками за з бюджетом на 62221 тис. грн або на 431,58, дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами на 4679 тис. грн або на 8,62% та іншої дебіторської заборгованості на 11482 тис. грн або на 71,57%. Визначимо структуру дебіторської заборгованості Підприємство (рис. 2.9).

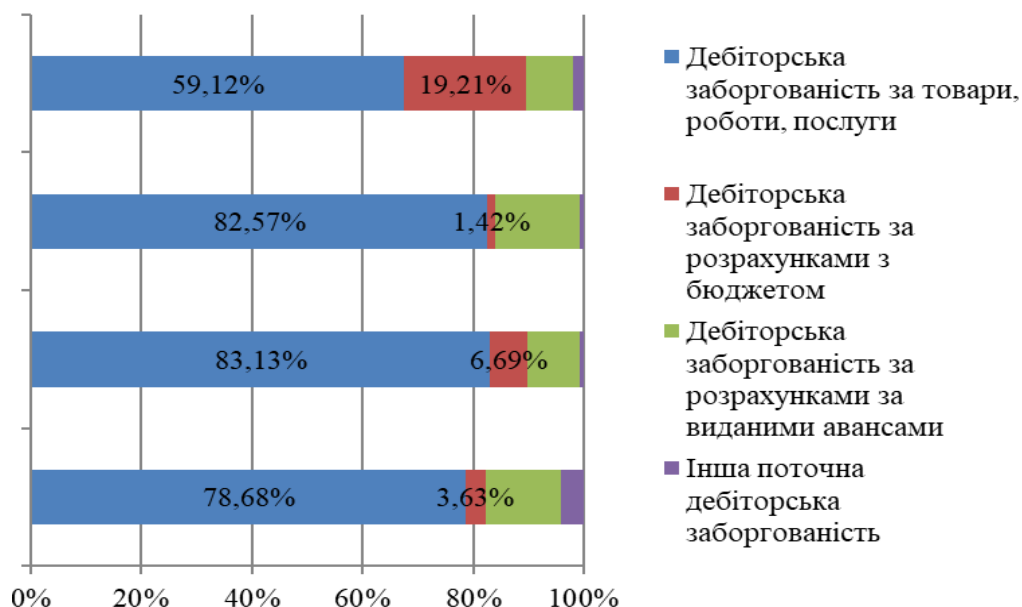

Рис. 2.9 – Структура дебіторської заборгованості Підприємство, %

Як бачимо, у структурі дебіторської заборгованості підприємства найбільша частка припадає на дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги – 78,68% у 2019 р., 83,13% у 2020 р., 82,57% у 2021 р. та 59,12% у 2022р. Збільшення дебіторської заборгованості на підприємства свідчить про необачну кредитну політику підприємства стосовно його клієнтів.

Виробничі запаси є дуже важливим елементом діяльності підприємства. Значну частку у структурі оборотних активів Підприємство займають виробничі запаси. Тому проведемо аналіз матеріально-технічного забезпечення (МТЗ) підприємства: сировина й матеріали, паливо, тара й тарні матеріали, матеріали передані в переробку, запасні частини, та інші матеріали. Після цього складається узагальнююча таблиця, яка узагальнює оцінку роботи підприємства з матеріально-технічного забезпечення (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Динаміка зміни показників матеріально-технічного забезпечення Підприємство (тис. грн)

Група МТЗ	Фактичне надходження, тис. грн.				2022 / 2019 рр.	
	2019	2020	2021	2022	абс. приріст, тис. грн	темп приросту, %
Сировина і матеріали	274390	311865,1	269466,8	411268,8	136878,6	49,88
Паливо	74541	84720,9	75445,1	115146,7	40606,2	54,48
Тара й тарні матеріали	12025	13667,7	11748,5	17930,9	5905,5	49,11
Матеріали передані в переробку	189066	214887,9	174398,2	266172,1	77106,0	40,78
Запасні частини	14057	15976,7	13138,5	20052,4	5995,5	42,65
Інші матеріали	1281,3	1456,3	929,1	1418,0	136,7	10,67
Разом	565360	642574,6	545126,2	831989,0	266628,7	47,16

Джерело: розраховано автором

Дані табл. 2.8 свідчать про те, що упродовж 2017-2020 рр. спостерігаємо зростання запасів Підприємство на 266628,7 тис. грн або на 47,16%, що сталося у зв'язку із збільшенням таких складових матеріально-технічного забезпечення підприємства: сировини та матеріалів на 136878,6 тис. грн або на 49,88%; палива на 40606,2 тис. грн або на 54,48%; тари й тарних матеріалів на 5905,5 тис. грн або на 49,11%; матеріалів, переданих в переробку на 77106,0 тис. грн або на 40,78%; запасних частин на 5995,5 тис. грн або на 42,65% та інших матеріалів на 136,7 тис. грн або на 10,67%.

Проведемо розрахунок показників ефективності використання оборотних активів підприємства Підприємство (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Розрахунок показників ефективності використання оборотних активів підприємства Підприємство

Показники	Формула для розрахунку	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	2022 / 2019 pp.
1	2	3	4	5	6	7
Оборотність дебіторської заборгованості	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість дебіторської заборгованості	5,956	6,294	6,075	7,911	1,955
Оборотність кредиторської заборгованості	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість кредиторської заборгованості	8,631	6,563	5,287	3,687	-4,944
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	Кількість днів у періоді / Оборотність дебіторської заборгованості	61	58	60	46	-15
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	Кількість днів у періоді / Оборотність кредиторської заборгованості	42	56	69	99	57
Оборотність постійних активів	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість постійних активів	5,985	7,982	6,975	6,129	0,144
Оборотність активів	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість активів	1,284	1,435	1,514	1,493	0,209
Оборотність чистих активів	Виручка від реалізації / Середньорічна вартість чистих активів	1,745	1,728	3,592	3,005	1,26
Оборотність товарно-матеріальних запасів	Собівартість реалізованої продукції / Середньорічна вартість товарно-матеріальних запасів	2,292	2,245	2,454	1,955	-0,337
Період обороту товарно-матеріальних запасів, днів	Кількість днів у періоді / Оборотність товарно-матеріальних запасів	159	163	149	187	27

1	2	3	4	5	6	7
Тривалість операційного циклу, днів	Період погашення дебіторської заборгованості + Період обороту товарно-матеріальних запасів	221	221	209	233	12
Тривалість фінансового циклу, днів	Період погашення дебіторської заборгованості + Період обороту товарно-матеріальних запасів - Період погашення кредиторської заборгованості	178	165	140	134	-44
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	2,9	2,637	3,102	-1,861	-4,761
Рентабельність чистих активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість чистих активів	3,74	4,355	7,259	-4,724	-8,464
Рентабельність оборотних активів	Операційний прибуток / Середньорічна вартість оборотних активів	5,981	6,287	8,695	8,019	2,038

Джерело: розраховано автором

Підсумовуючи вище проведений розрахунок показників ефективності використання оборотних активів підприємства Підприємство, варто відзначити, що коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості збільшився на 1,955; натомість спостерігаємо скорочення оборотності кредиторської заборгованості на 4,944. Завдяки зростанню оборотності дебіторської та скороченням оборотності кредиторської заборгованостей, спостерігаємо зменшення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості на 15 днів та збільшення періоду погашення кредиторської заборгованостей на 57 днів. Зростання собівартості від продажу основної продукції вплинуло на збільшення оборотності активів на 0,209. Позитивною тенденцією господарської діяльності Підприємство є зростання оборотності чистих активів на 1,26. У 2022 р., порівняно з 2019 р., відбулося скорочення оборотності товарно-матеріальних запасів на 0,337, що негативно позначилося на збільшенні періоду обороту товарно-матеріальних запасів на 27 днів. Також, слід відзначити, що протягом 2019-2022 рр. відбулося зростання тривалості операційного циклу на 12 днів та зменшення тривалості фінансового циклу на 44 дні. Відбулося скорочення рентабельності активів на 4,761% та рентабельності чистих активів на 8,464% – це сталося у зв'язку із скороченням фінансового результату від діяльності Підприємство.

Висновки до розділу 2

Аналіз фінансових результатів надає можливість дослідити зміну кожного показника за поточний аналізований період дослідження структури відповідних конкретних показників і їх зміну, та вивчити в узагальненому вигляді динаміки зміни показників фінансових результатів за звітний період.

Отже, позитивною складовою в оцінці вартості майнового стану виступає нарощування суми грошових потоків, зниження вартості залишків готової продукції. Негативними фінансовими аспектами за проведеними аналітичними результатами щодо оцінки майна є: скорочення суми вартості основних засобів, зростання суми заборгованості дебіторів. Доходи Підприємство за 2020-2022 рр. складаються в основному з чистого доходу від операційної діяльності. В цілому підприємство є прибутковим, хоча доходи могли б і збільшуватися, якщо б керівництво підприємства зробило акцент на витратах та відрахуваннях

В структурі формування джерел капіталу Підприємство найбільше питома вага належала зобов'язанням, хоча їх частка має незначні коливання, і що є позитивним в меншу сторону.

Завдяки зростанню оборотності дебіторської та скороченням оборотності кредиторської заборгованостей, спостерігаємо зменшення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості на 15 днів та збільшення періоду погашення кредиторської заборгованостей на 57 днів. В цілому діяльність підприємства є позитивною.

РОЗДІЛ 3

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства

Управління оборотними активами займає особливе місце в роботі економіста, менеджера та управління в цілому, оскільки є постійним, щоденним і безперервним процесом. Розвиток ринкових відносин визначає нові умови їх організації. Висока інфляція, неплатежі й інші кризові явища, притаманні українській економіці, змушують підприємства змінювати свою політику стосовно оборотних коштів, шукати нові джерела поповнення, вивчати проблему ефективності їх використання, поділяється на такі частини: управління формуванням та управління використанням активів.

Для покращення фінансового стану Підприємство в першу чергу потрібно звернути увагу на виробничий та комерційний процеси. Залежно від свого відношення до фінансових ризиків, власники, економісти або менеджери підприємства вибирають один з варіантів фінансування активів. В сучасний час дуже складно отримати позику тому потрібно обрати таку модель фінансування активів, яка представляє відношення власного і позикового (короткострокового) капіталу, тобто оптимізувати його структуру з цих позицій.

Перед вибором стратегії чи програми покращення стану активів підприємства, потрібно визначити основні проблеми Підприємство. Отже, потрібно виділити:

- ріст дебіторської заборгованості за продукцію, товари і послуги;
- зниження прибутку від реалізації продукції;
- зниження чистого прибутку, що в свою чергу знизило рентабельність;
- значна тривалість обороту кредиторської та дебіторської заборгованостей;
- наявність проблем з ліквідністю тощо

Для поліпшення стану оборотних активів Підприємство потрібно створити чіткий план дій для кожної проблемної зони та бажаного назначити відповідальних. Вказаний перелік представимо у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Перелік завдань з поліпшення стану оборотних активів Підприємство

Напрямок	Перелік завдань для виконання
Удосконалення управління дебіторською заборгованістю	Вдосконалити кредитну політику і грошові розрахунки
	Впровадити заходи стимулювання розрахунків по факту
	Забезпечити ефективний контроль розрахунків
Удосконалення управління кредиторською заборгованістю	Розробити календар платежів та забезпечити його виконання
	Застосовувати альтернативні джерела фінансування діяльності
	Стимулювати збут, нарощуючи обсяг власних грошових коштів
Удосконалення управління фінансуванням діяльності	Вибір оптимальної стратегії фінансування оборотних активів
	Забезпечення платоспроможності
	Забезпечення прийнятної обсягу, структури і рентабельності власних оборотних коштів

Джерело: узагальнено автором.

Перш за все, для того щоб покращити стану оборотних активів для Підприємство, критично необхідно за рахунок дебіторської заборгованості впорядкувати структуру його оборотних коштів та посилити їх ліквідну частину. Виділимо такі основні напрямки діяльності Підприємство для зниження дебіторської заборгованості:

- застосування ABC-методу контролю дебіторської заборгованості;
- введення ефективної кредитної політики;
- застосування сучасних методів рефінансування дебіторської заборгованості.

Наше завдання для покращення управління дебіторської заборгованості є встановлення оптимального співвідношення між доходами від реалізації та обсягами дебіторської заборгованості. Дослідження стану підприємства дало нам розуміння того, що скорочення обсягів доходів підприємства супроводжувалося нарощуванням обсягів дебіторської заборгованості. Це означає, що навіть можливість надання оплати в кредит не впливало на збільшення обсягів купівлі його продукції. Для нас це означає, необхідність створення чіткого плану дій, метою якого буде заочення клієнтів здійснювати оплату за придбану продукцію одразу після її надходження.

На мою думку, найкращим рішенням в даній ситуації буде створення

системи знижок при здійсненні оплати по факту отримання продукції або можливо навіть , здійснювати оплату наперед,що дозволить нам отримати максимально більшу кількість розрахунків від реалізації продукції та послуг.

Завдяки системі знижок ми зможемо досягнути поставленої мети на довгостроковий період. Підвищення торгівельної діяльності буде однозначно сприяти підвищенню рентабельності, тобто ефективності господарської діяльності підприємства.

Проте, з нашої точки зору, краще забезпечити невисокий, однак стабільний рівень рентабельності при нарощуванні збуту, збільшенні обсягів ліквідних активів і, таким чином, підвищенні платоспроможності та покращенні фінансового стану суб'єкта господарювання. Станом на 01.01.2022 р. середня націнка на підприємстві становила 15%, що дозволяло забезпечувати загальну рентабельність господарської діяльності товариства на рівні 7,7%.

Для того щоб покращити стану активів Підприємство, потрібно запровадити фіксовану ставку прибутковості на рівні 15% – саме такий рівень дозволить не тільки покращити фінансовий стан Підприємство, а і розвиватись в інших аспектах, адже зниження цін на продукцію і товари призведе до збільшення прибутку, а отже і збільшення обсягів коштів для фінансування діяльності підприємства, що дозволить розвивати Підприємство. Також не можна не зазначити, що виконання планових обсягів продажу, забезпечення прийнятної структури і рентабельності оборотних коштів, забезпечення оптимального балансу між оборотними активами, буде мати позитивний вплив на фінансовій діяльності підприємства.

Якщо при незмінному обсязі короткострокових (поточних) зобов'язань буде зростати величина власних джерел і довгострокових позик, то фінансова стійкість і платоспроможність будуть зростати, однак буде знижуватися ефективність використання власного капіталу.

Навпаки, при незмінній величині власного капіталу і довгострокових зобов'язань зростання суми короткострокових позик у формуванні оборотного капіталу призведе до зниження суми чистого робочого капіталу. При цьому може бути досягнуто стратегічне збільшення ефекту фінансового важеля, однак внаслідок зростання обсягу поточних зобов'язань і збільшення частоти виплат

боргу буде знижуватися фінансова стійкість і платоспроможність у короткостроковому періоді.

Наступним кроком, має бути вирішення проблеми неефективної політики фінансування Підприємство. Отже, потрібно створити новий проект політики фінансування, в якому будуть включені можливості залучення коштів з різних джерел, еквівалентні дебіторській заборгованості. Оскільки труднощі в управлінні дебіторською заборгованістю, вимагають відповідного підходу, оскільки являються питанням фінансової стійкості та безпеки бізнесу.

Пускаючи дебіторську заборгованість «у вільне плавання», керівники і власники організацій тим самим звільняють себе від витрати сил і часів, які необхідні для того, щоб навести порядок у цій сфері (аналізу «дебіторки», розробки документів, спостереження за діями співробітників і т. п.).

Отже, якщо клієнт не має на меті повернутись то краще відмовити йому в наданні продукції в кредит, а компенсувати це шляхом залучення нових клієнтів та запровадження системи знижок для клієнтів для предоплати. Якщо компанія нехтує регулюванням дебіторської заборгованості, вона ризикує отримати негативні наслідки для своєї фінансової діяльності, а саме:

1. Втрата власних коштів – коли ми надаємо товар у відстрочку, без наявних на те причин, можливе виникнення високих ризиків того, що платіж не буде повернуто.

2. Зниження фінансової стійкості підприємства. Втрата власних коштів призведе до утворення боргу в інших сферах діяльності підприємства, оплата праці, закупка, тощо.

3. Низька ефективність використання ресурсів підприємства. Багато часу використовується на повернення боргів, що значно знижує продуктивність праці багатьох відділів підприємства.

Позбавлення або занепад ділової репутації. У бізнесі має значення все, але ділова репутація і взаємодія з клієнтурою займає особливе значення. Якщо раптом організація відвантажила продукцію одному клієнту, слід, продукція не дісталася іншому. Або інше підприємство набагато пізніше отримала продукцію. В результаті відносини з замовниками можуть бути зіпсовані. Але, частіше за все, крім проблем з репутацією підприємства, можуть виникнути і

фінансові проблеми. Замовник, який зацікавлений в укладенні угоди не чекатиме, а укладе угоду з іншою організацією. Природно, мова не йде про затовареній в складі продукції, і яку підприємству необхідно продавати на будь-яких умовах.

Позбавлення переваг у конкуренції. Будь-яка дебіторська заборгованість є замороженими коштами. Причому вони або власні, або позикові. За позичені гроші потрібно платити відсотки, а власні гроші можна вкласти в бізнес, з якого в результаті можна отримувати доходи. У будь-якому результаті виникає потреба в додаткових витратах, що називаються альтернативними.

Дуже докладний аналіз, як правило, виявляє наявність і інших проблем. При цьому слід розглядати комплексно всі підприємства. Ясно одне – дебіторська заборгованість є додатковим навантаженням для компанії, і, як показує практика, не всі компанії здатні її винести.

Ефективним контролем «дебіторки» є окремий облік двох основних її видів: простроченої та непростроченої. Непрострочену дебіторську заборгованість називають ті борги, які відносяться до третіх осіб за зобов'язаннями, на момент складання балансу терміни виконання, яких не наступили. Ці борги можуть бути отримані при належному виконанні боржником своїх обов'язків. Отже, така дебіторська заборгованість до стягнення реальна.

Простроченої дебіторської заборгованістю називають ті борги, які відносяться до будь-яких третіх осіб за зобов'язаннями, на момент складання балансу, терміни виконання яких настали і порушені дебіторами.

Інвентаризація розрахунків з контрагентами сприяє виявленню «дебіторки», яка веде в обов'язковому порядку перед збором річного звіту. Але цього недостатньо для того щоб отримати точну інформацію про стан розрахунків, так як проблеми з замовниками можуть виникнути і протягом року звітного. Звідси випливає, що головним способом спостереження за станом «дебіторки» є часта (а точніше – щомісячна) звіряння розрахунків із замовниками. Якщо трудові ресурси можуть дозволити, то контроль краще здійснювати не менше двох разів на місяць. Це, перш за все, пов'язано з людським фактором. Мотивація працівників з продажу часто «зав'язана» на

зборі коштів, що є правильним. Але працівники фінансового відділу використовують для цього різні способи, і не всі вони, як правило, бувають в інтересах підприємства. Отже, комплексний підхід необхідний, який включає організаційні заходи, пов'язані з фінансовим контролем паралельно використовується методами і способами мотивації працівників підприємства.

На думку більшості, керівники фінансової та економічної служби тільки заважають і гальмують розвиток бізнесу. Але якщо подивитися з об'єктивної точки зору, – це якір, необхідний кожному кораблю. У даній ситуації заходи з контролю, які проводяться цією службою в роботі з дебіторською заборгованістю, дозволяють повернути в підприємство великий обсяг грошових коштів. Навіть сам факт введення заходів з контролю дисциплінує працівників з продажу.

Таким чином, проведені заходи з управління дебіторською заборгованістю діляться на заходи, що мали організаційний характер і заходи, які будуть спрямовані на проведення оцінки різних показників дебіторської заборгованості.

Отже, ми визначилися із конкретними заходами програми поліпшення стану активів Підприємство. Тепер варто встановити відповідальних осіб за її виконання (табл. 3.2).

Основні зміни пропонується здійснювати, починаючи, переважно, з II кварталу 2021 року. Таким чином, менеджери Підприємство матимуть час не лише на розробку нових управлінських підходів, політик, стратегій тощо, а й на обговорення їх на Загальних зборах акціонерів, з метою схвалення прийнятих рішень всіма власниками підприємства. Ті ж завдання, які вимагають покращення показників діяльності підприємства і, зокрема, підвищення рівня його платоспроможності, покращення структури і підвищення рентабельності власних оборотних коштів тощо, повинні бути виконані до завершення 2021 року.

Таблиця 3.2 – Встановлення завдань щодо поліпшення стану оборотних активів Підприємство

Завдання	Відповідальна особа
Удосконалення управління дебіторською діяльністю	
Вдосконалити кредитну політику і грошові розрахунки	Фінансовий директор
Впровадити заходи стимулювання розрахунків по факту	Керівник відділу збуту
Забезпечити ефективний контроль розрахунків	Керівник планово-економічного відділу
Удосконалення управління кредиторською заборгованістю	
Розробити календар платежів та забезпечити його виконання	Керівник планово-економічного відділу, фінансовий директор
Застосувати альтернативні джерела фінансування діяльності	Фінансовий директор
Стимулювати збут і нарощувати обсяги власних грошових коштів	Керівник відділу збуту
Удосконалення управління фінансуванням діяльності	
Вибір оптимальної стратегії фінансування оборотних активів	Фінансовий директор
Забезпечення платоспроможності	
Забезпечення прийнятної обсягу, структури і рентабельності власних оборотних коштів	

Джерело: узагальнено автором

Тобто, мається на увазі, що результати управлінських рішень, спрямованих на виконання запропонованих завдань, повинні бути помітними вже у річній звітності Підприємство за 2021 рік.

Отже, ми сформуваємо перелік відповідальних осіб та кінцевих термінів виконання завдань кожного з напрямів програми поліпшення стану оборотних активів Підприємство. Деталізовані розробки стратегій, політик, управлінських методик тощо мають проводитися вже вказаними відповідальними особами чи підпорядкованим їм персоналом. Основними шляхами підвищення ефективності використання оборотних активів Підприємство можна вважати: збільшення об'єму виготовленої та реалізованої продукції; зниження собівартості процесу продажу продукції; зниження витрат підприємства; систематичний контроль за розподілом засобів виробництва; підвищення продуктивності праці працівників; підвищення кваліфікації фахівців; впровадження новітніх технологій; створення маркетингових служб на підприємстві; реконструкцію та модернізацію підприємства.

З метою врахування усіх наявних джерел та інструментів аналізу оборотних активів продукції проведемо кореляційний аналіз низки фінансових

показників для визначення щільності зв'язку між результативною ознакою та факторними величинами та (регресійний аналіз для) побудови економіко-математичну модель. Серед усієї сукупності факторів, на наш погляд, найбільший вплив на формування оборотних активів Підприємство здійснюють вплив економічні фактори, а саме: обсяг оборотних активів, оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей, поточні фінансові інвестиції. Адже обсяг оборотних активів Підприємство, порівняно з його основними підприємствами-конкурентами, передусім порівнюються основними економічними показниками діяльності підприємства.

Ефективним способом уникнути громістких розрахунків є «Аналіз даних» в програмному пакеті MS Excel, що дозволяє швидко провести економіко-математичні розрахунки, встановити багатofакторної лінійної та нелінійні моделі. суми Припускаючи, що зв'язок між дійсними і факторними характеристики описуються рівнянням лінійної регресії:

$$E = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + a_4x_4$$

де $0, 1, 2, \dots, n$ – це індекси;

y – оборотні активи (тис. грн.),

x_1 – оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей (тис. грн.),

x_2 – поточні фінансові інвестиції (тис. грн.).

a_0 – вільний член рівняння регресії,

a_1 – коефіцієнти рівняння регресії, які характеризують кількісний вплив на результуючий показник зміни величини відповідного факторного показника на одиницю його виміру ($i = 1, 4$).

Вхідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу представлено у таблиці 3.3:

Таблиця 3.3 – Основні показники формування оборотних активів підприємства

Показники	Роки				Відхилення 2022 / 2019 рр.	
	2019	2020	2021	2022	тис. грн.	%
Оборотні активи	1137109	1239070	1192154	1457866	320757	28,21
Оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей	487467	554043	466677	831989	344522	70,68
Поточні фінансові інвестиції	238286	216286	205663	215651	-22635	-9,50

Джерело: розраховано автором

З метою виявлення основних факторів, що впливають на обсяг оборотних активів діяльності підприємства, потрібно провести кореляційний аналіз окремих фінансових показників діяльності підприємства. Для його проведення використано MS Excel (надбудова «Аналіз даних/Кореляція»), результати представлено у таблиці 3.4:

Таблиця 3.4 – Результати кореляційного аналізу оборотних активів підприємства

Показник	Оборотні активи	Оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей	Поточні фінансові інвестиції
Оборотні активи	1		
Оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей	0,977	1	
Поточні фінансові інвестиції	-0,612	-0,150	1

Оцінка тісноти зв'язку між досліджуваними ознаками здійснювалась із використанням шкали Чеддока, характеристика представлена у таблиці 2.11.

Таблиця 3.5 – Характеристика тісноти зв'язку оборотних активів із факторними ознаками

Показник	Оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей	Поточні фінансові інвестиції
Оборотні активи	дуже тісний	помітний

За результатами кореляційного аналізу можна зробити висновок, що між оборотними активами і оборотними активами в запасах товарно-матеріальних цінностей дуже тісний зв'язок, між іншими факторами та обсягом оборотних активів зв'язок помітний.

Для встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками потрібно провести регресійний аналіз. Для його проведення використано MS Excel (надбудова «Аналіз даних/Регресія»), результати представлені у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Регресійна статистика

Показник	Значення
Множинний R	0,99498
R-квадрат	0,99497
Нормований R-квадрат	0,99483
Стандартна помилка	6716,305

Скорегований коефіцієнт детермінації $R^2=0,99498$ (таблиця 3.7), тобто зміна результативної ознаки на 99,49% спричинена зміною факторних.

Таблиця 3.7– Результати дисперсійного аналізу

Показник	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	4	1,3976	3,4875	6906,0763	0,0084
Залишок	1	47986687	47986687		
Всього	5	1,3976			

Результати дисперсійного аналізу вказують на надійність отриманої моделі, тобто рівняння регресії (його коефіцієнти) значиме (на 95%), вплив випадкових факторів відсутній (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 – Результати регресійного аналізу

Показник	Стандартна помилка	t-статистика	P-значення	Нижніе 95%	Верхніе 95%
Оборотні активи	63009,3	5,484105869	0,103736809	-436872,743	1164346,03
Оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей	7,79	-7,37889782	0,077437864	-160,270882	38,6631609
Поточні фінансові інвестиції	2,945	13,46610768	0,042595754	4,329894332	79,2513448

За результатами регресійного аналізу, оскільки для усіх показників P-значення менше 0,5, то коефіцієнти можна вважати ненульовими, отже, факторні ознаки впливають на результативну.

Оцінка статистичної значимості параметрів регресії здійснюється за допомогою t-критерія, при значеннях t-статистики, які менші $t_{\text{табл}}(0,95; n - m - 1) = 0,078$, природа формування параметрів a_i є випадковою, інакше, слід визнати статистичну значимість параметра. Отже, природа параметра a_1 (пов'язаний із ознакою оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей) випадкова, інші параметри (a_2, a_3, a_4) – статистично значимі.

Надійні інтервали для параметрів лінії регресії:

$$-160,27 < a_1^* < 38,66;$$

$$4,33 < a_2^* < 79,25.$$

Рівняння множинної регресії має вигляд: $y = 382689,26 - 63,95x_1 + 43,98x_2$

Отже, якщо оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей зростуть на одиницю, то оборотні активи зменшаться на 63,95 тис. грн; при зростанні поточних фінансових інвестицій, оборотні активи збільшаться на 43,98 тис. грн.

Для аналізу впливу зміни питомої ваги факторної ознаки на результуючу у припущенні, що вплив інших факторних ознак відсутній потрібно визначити коефіцієнти еластичності: $\epsilon = 1,399$. Тож, якщо оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей зростуть на 1%, то оборотні активи зменшаться на 0,599%; якщо поточні фінансові інвестиції зростуть на 1%, то оборотні активи зменшаться на 0,0999%.

Отже, серед усієї сукупності факторів, на наш погляд, найбільший вплив на формування оборотних активів Підприємство здійснюють вплив такі економічні фактори: оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей та поточні фінансові інвестиції.

3.2. Оптимізація джерел фінансування оборотних засобів на підприємстві

З метою проведення оптимізаційного моделювання удосконалення управління оборотними активами сільськогосподарського підприємства введемо змінні в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Прогноз оборотних активів Підприємство в 2023 році

Показник	Обсяг, тис.грн.	Питома вага, %	Прогноз 2023р.	Відхилення 2023р. до 2022р., +/-
Запаси (X6):	33058	77,44	50578,1	17520,1
виробничі запаси (X1)	5729	13,42	8765,0	3036,0
біологічні активи (X2)	940	2,20	1436,9	496,9
незавершене виробництво (X3)	15880	37,20	24296,3	8416,3
готова продукція (X4)	11449	26,82	17516,8	6067,8
Товари (X5)	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (X7)	940	2,20	1436,9	152,86
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
з бюджетом (X8)	193	0,45	293,9	100,9
Інша поточна дебіторська заборгованість (X9)	7090	16,61	10848,4	3758,4
Грошові кошти (X10)	800	1,87	1221,3	421,3
Інші оборотні активи (X11)	160	0,37	241,7	81,7
Всього оборотних активів (Y)	42688	100	65312,6	22624,6

Якщо запаси виразити за допомогою рівняння:

$$X6 = 13,42 * X1 + 2,2 * X2 + 37,2 * X3 + 26,82 * X4 + 0 * X5,$$

тоді підставимо розрахункові значення та отримаємо багатofакторне рівняння:

$$Y = 77,44 * X6 + 2,2 * X7 + 0,45 * X8 + 16,61 * X9 + 1,87 * X10 + 0,37 * X11$$

При темпах приросту чистого доходу від реалізації продукції 153 % сума оборотних активів в 2021 році складатиме 65312,6 тис.грн., що на 22624,6 більше ніж в минулому 2020 році.

Застосувавши сучасну методику економіко-математичного моделювання за допомогою комп'ютерної програми MS Excel проведемо трендовий аналіз оборотних активів Підприємство. При використанні трендового аналізу застосовуються ряди динаміки та приріст ретроспективних показників за 5 останніх років у порівнянні їх з базисними значеннями. Інструментарій трендового аналізу дозволяє порівняти кожну позицію з рядом попередніх періодів (ретроспективний аналіз) та визначення основної тенденції динаміки

показників. Під трендовим аналізом в MS Excel розуміють МНК-апроксимацію однофакторних залежностей з використанням різних моделей: прямої лінії ($Y = a_0 + a_1X$), поліноміальної ($Y = a_0 + a_1X + a_2X^2 + \dots + a_nX^n$), логарифмічної ($Y = a + b \ln X$), експоненціальної ($y = ef(t)$) та степеневі. Отримаємо рівняння лінійної та поліноміальної регресійної моделі впливу трендового аналізу вартості оборотних активів Підприємство:

$$y=2907,8x+55345$$

$$y=-10000x^2+72908x-37989$$

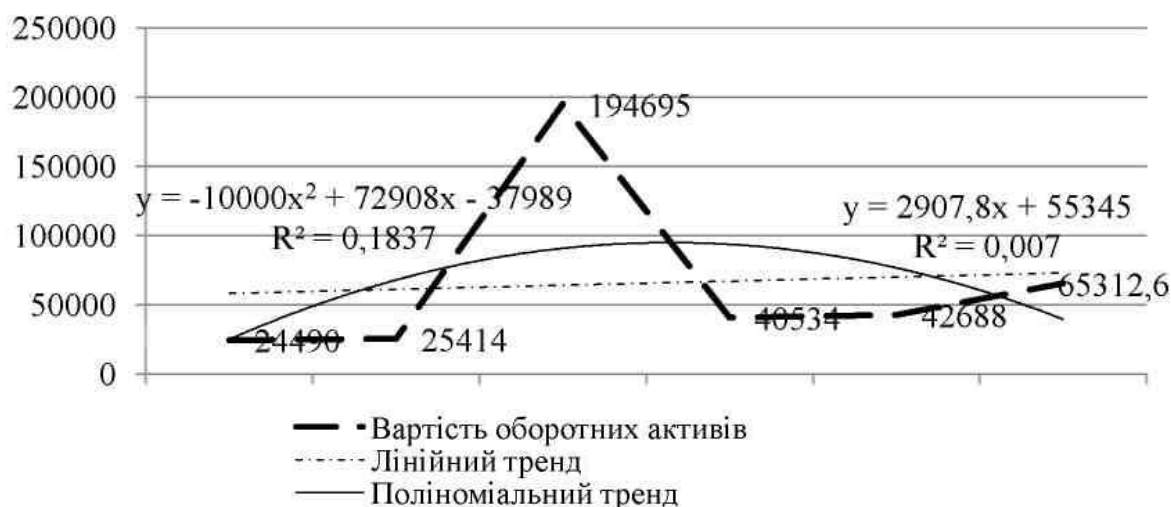

Рис. 3.1. Динаміка та трендовий аналіз вартості оборотних активів Підприємство, тис. грн.

Значення коефіцієнту детермінації становить $R^2=0,007$ лінійної і $R^2 = 0,1837$ поліноміальної залежності, а коефіцієнту кореляції цієї регресійної моделі складає відповідно $D_r=0,0265$ і $D_p=0,4286$, що вказує на більш тісний взаємозв'язок останнього між дослідженими параметрами.

Згідно таблиці 3.9 та рисунку 3.1 зміну вартості оборотних активів досліджуваного сільськогосподарського підприємства найбільш точно характеризує лінійний тренд вартості оборотних активів Підприємство.

Представимо математичні розрахунки кореляційної моделі в допоміжній таблиці 3.10 для рівнянь тренду коефіцієнту оборотності оборотних активів Підприємство.

Таблиця 3.10 Допоміжна таблиця для розрахунків рівнянь тренду коефіцієнту оборотності оборотних активів

Вихідні дані		Елементи для розрахунку параметрів							
		$y_t = a_0 + a_1 * t$				$y_t = a_0 + a_1 * t + a_2 * t^2$			
Роки	коефіцієнт оборотності оборотних активів	t	t^2	yt	y _t	t^3	t^4	yt^2	y _t
2018	1,35	1	1	1,35	2,136	1	1	1,35	0,860286
2019	0,96	2	4	1,92	2,195	8	16	3,84	2,832857
2020	6,21	3	9	18,63	2,254	27	81	55,89	3,529714
2021	1,25	4	16	5	2,313	64	256	20	2,950857
2022	1,5	5	25	7,5	2,372	125	625	37,5	1,096286
2023	2,254								
	11,27	15	55	34,4	11,27	225	979	118,58	11,3

Лінійне регресійне рівняння математичної моделі коефіцієнту оборотності оборотних активів Підприємство матиме вигляд:

$$y = 0,0337x + 2,136$$

Здійснивши підстановку розрахункових значень кореляційно- регресійної моделі можемо стверджувати, що при ретроспективному аналізі апроксимується динаміка минулого розвитку і за коефіцієнтом апроксимації $R^2 = 0,001$, коефіцієнт кореляції складатиме $D=0,032$. Математичне вираження поліноміального тренду коефіцієнту оборотності оборотних активів Підприємство здійснено за допомогою наступного рівняння:

$$y = -0,255x^2 + 1,8187x - 0,244$$

Аналізуючи поліноміальний тренд коефіцієнту оборотності оборотних активів Підприємство отримаємо коефіцієнт апроксимації $R^2 = 0,1241$, при якому коефіцієнт кореляції становить $D=0,3523$, це говорить про щільну залежність аналізованих показників.

Графічна інтерпретація аналітичного вирівнювання коефіцієнту оборотності оборотних активів Підприємство представлена на рисунку 3.2.

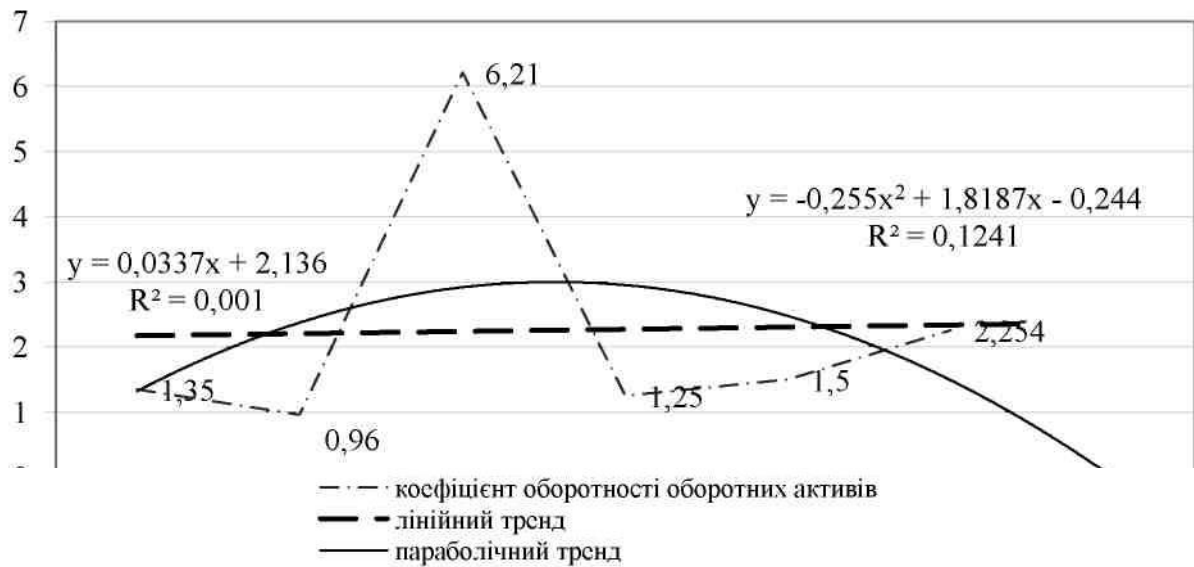

Рис. 3.2. Кореляційно-регресійна модель коефіцієнту оборотності оборотних активів Підприємство

При проведенні аналітичного вирівнювання в ході здійснення кореляційно-регресійного аналізу коефіцієнту оборотності оборотних активів Підприємство отримано прогнозне значення даного показника в 2021 році – 2,254, що на 0,904 більше ніж в 2016 році, та на 0,754 – в порівнянні з 2020 роком. Таким чином простежується позитивна тенденція до збільшення економічних параметрів чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, що припадає на одиницю інвестованих коштів в оборотні активи, і як наслідок, до зростання коефіцієнту оборотності оборотних активів Підприємство в прогнозному періоді.

3.3. Прогнозування показників ефективності використання оборотних активів

При визначенні прогнозного балансу сільськогосподарського підприємства Підприємство та його фінансових результатів використаємо інформацію фінансової звітності. Для того, що розрахувати показники прогнозного балансу Підприємство використовуємо наступні вхідні дані: спочатку визначаємо середньорічний темп росту чистого доходу за останні п'ять років, який становить 153% (або коефіцієнт 1,53). В прогнозному 2021

році плануємо, що чистий дохід (ЧД) має темпи приросту 153 % порівняно з 2020 роком, яка розрахована наступним чином:

$$\text{Чистий дохід ЧД} = 41570 * 1,53 = 63602,1 \text{ (тис. грн.)}$$

Оскільки темпи росту собівартості також не повинні перевищувати цей показник, тому собівартість реалізованої продукції (Св) дорівнює:

$$\text{Собівартість Св} = 35173 * 1,53 = 53814,7 \text{ (тис. грн.)}$$

Далі ми аналогічно плануємо, що валюта балансу також зросте середнім темпом за останні п'ять років на 153%. Здійснимо розрахунки шляхом середньорічної величини валюти балансу (Вб) у 2020 році помноженої на темп приросту 153%.

$$\text{Валюта балансу Вб} = 57969 * 1,53 = 88692,57 \text{ (тис. грн.)}$$

Варто також врахувати, що ТОВ «Пальміра» є сільськогосподарським підприємством, тому визначає оптимальну структуру активів: 60% - необоротні і 40% - оборотні. В структурі балансу підприємства основні фонди та необоротні активи (НА) становитимуть за планом в 2021 році

$$\text{Необоротні активи НА} = 15009 * 1,53 = 22963,77 \text{ (тис. грн.)}$$

Оборотні активи (ОА) ТОВ «Пальміра» в 2021 році становитимуть :

$$\text{Оборотні активи ОА} = 88692,57 - 22963,77 = 65728,8 \text{ (тис. грн.)}$$

При цьому в складі оборотних активів необхідно врахувати, що середньорічна вартість запасів у 2021 році зростає не більше, ніж темп росту планованого чистого доходу. Тому сума виробничих запасів (Вз) Підприємство в 2021 році складатиме:

$$\text{Сума виробничих запасів Вз} = 1,53 * 33058 = 50578,74 \text{ (тис. грн.)}$$

Для того, щоб забезпечити нормальну фінансову стійкість підприємству необхідно сумою власного капіталу (ВК) та довгострокових зобов'язань (ДЗ) покривати вартість необоротних активів та запасів. Отже, вони становитимуть:

$$\text{ВК+ДЗ} = \text{НА+Вз} = 22963,77 + 50578,74 = 73542,51 \text{ (тис. грн.)}$$

Поточні зобов'язання (ПЗ) Підприємство пропонуємо розрахувати таким чином:

$$\text{Поточні зобов'язання (ПЗ)} = 65728,8 - 50578,74 = 15150,06 \text{ (тис. грн.)}$$

Визначимо величину грошових коштів та їх еквівалентів, яка є оптимальною для забезпечення мінімального рівня абсолютної ліквідності:

$$ГК=0,2*15150,06= 3030,012 \text{ (тис. грн.)}$$

Наступним кроком стане розрахунок суми дебіторської заборгованості
 складе 12120,048 тис. грн. (15150,06-3030,012).

При визначенні величини кредиторської заборгованості у складі поточних зобов'язань, обчислимо спочатку період обороту дебіторської заборгованості, який в 2021 році становить 67 дні. Відповідно обсяг кредиторської заборгованості слід планувати так, щоб кошти від дебіторів надходили раніше, ніж потрібно буде сплачувати борги кредиторам, тобто період обороту кредиторської заборгованості має бути довшим, ніж у дебіторської. При такому періоді обігу та собівартості необхідний обсяг кредиторської заборгованості становитиме 8945,91 тис. грн. Звідси, величина короткострокових кредитів банків у сумі поточних зобов'язань дорівнюватиме:

$$\text{Сума короткострокових кредитів} = 15150,06 - 8945,91 = 6204,15 \text{ тис. грн.}$$

Отримані розрахунки прогнозного балансу Підприємство відобразимо в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 – Прогнозний баланс ТОВ «Пальміра» на 2023 рік

Актив	На початок планового періоду	На кінець планового періоду	Пасив	На початок планового періоду	На кінець планового періоду
Необоротні активи	15009	22963,77	Власний капітал всього	51500	44346,28
Оборотні активи всього	42688	65728,8	Довгострокові зобов'язання	348	29196,225
У тому числі:			Поточні зобов'язання всього	5849	15150,06
-запаси	33058	50578,74	У тому числі:		
-дебіторська заборгованість	8223	12120,048	- кредиторська заборгованість за товари	308	6204,15
-грошові кошти та їх еквіваленти	800	3030,012	- кредиторська заборгованість за розрахунками	5847	8945,91
Баланс	57696	88692,57	Баланс	57696	88692,57

При визначенні величини власного капіталу дотримуватимемося його частки хоча б 50% у загальній величині фінансових ресурсів товариства.

Вартість власного капіталу (Вк) дізнаємось за такими розрахунками:
 Вартість власного капіталу = $88692,57 * 0,5 = 19566,6215$ (тис. грн.).

Отже, потреба у довгострокових коштах (ДК) становитиме

$$\text{ДК} = 88692,57 - 44346,28 - 15150,06 = 29196,225 \text{ (тис. грн.)}.$$

Після проведених розрахунків можна зробити наступні висновки: валюта балансу збільшиться з 57696 тис.грн. до 88692,57 тис.грн. Ця зміна пояснюється збільшенням обсягу необоротних активів в структурі активу балансу до 22963,77 тис.грн. та поточними зобов'язаннями в пасивах до 15150,06 тис.грн. В плановому періоді обсяг дебіторської заборгованості збільшився до 12120,048 тис.грн. Структура пасивів Підприємство зазнає в прогнозному 2021 році таких змін: обсяг власного капіталу зменшився до 44346,28 тис.грн., але збільшились в структурі поточних зобов'язань кредиторська заборгованість за товари до 6204,15 тис. грн. та за розрахунками до 89692,91 тис.грн., а обсяг довгострокових зобов'язань збільшився у 84 рази до 29196,225 тис.грн. На основі розрахованих темпів росту виручки від реалізації продукції та собівартості Підприємство (таблиця 3.12).

**Таблиця 3.12 – Прогнозний звіт про фінансові результати
Підприємство на 2023 рік**

Стаття	Звітний період	Плановий період	Зміни (+,-), тис.грн
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	41570,0	63602,1	22032,1
Собівартість реалізованої продукції	35173	53814,7	18641,7
Валовий прибуток	6397,0	9787,4	3390,4
Адміністративні витрати	2755,0	4215,2	1460,2
Інші операційні витрати	31,0	47,4	16,4
Фінансові результати від операційної діяльності	3614,0	5524,8	1910,8
Фінансові витрати	181,0	276,9	95,9
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	3433,0	5247,9	1814,9
Чистий прибуток	3433,0	5247,9	1814,9

Отримані результати розраховані на основі коефіцієнту приросту виручки від реалізації та собівартості реалізованої продукції. Чистий дохід від реалізації продукції в плановому році збільшиться на 22032,1 тис.грн.,

собівартість реалізованої продукції збільшиться на 18641,7 тис.грн. На основі таких планових показників цих статей валовий прибуток становитиме 9787,4 тис.грн, що на 3390,4 тис.грн. перевищує значення 2022 року. Отже, Підприємство таким чином збільшує фінансове забезпечення за рахунок позикових фінансових ресурсів, а це впливатиме на фінансову стійкість господарства та його фінансові показники. Такий прогностичний баланс забезпечуватиме виконання нормативів ліквідності підприємства. Аналітичне вирівнювання чистого прибутку Підприємство за період 2019-2022рр. показано на рисунку 3.1.

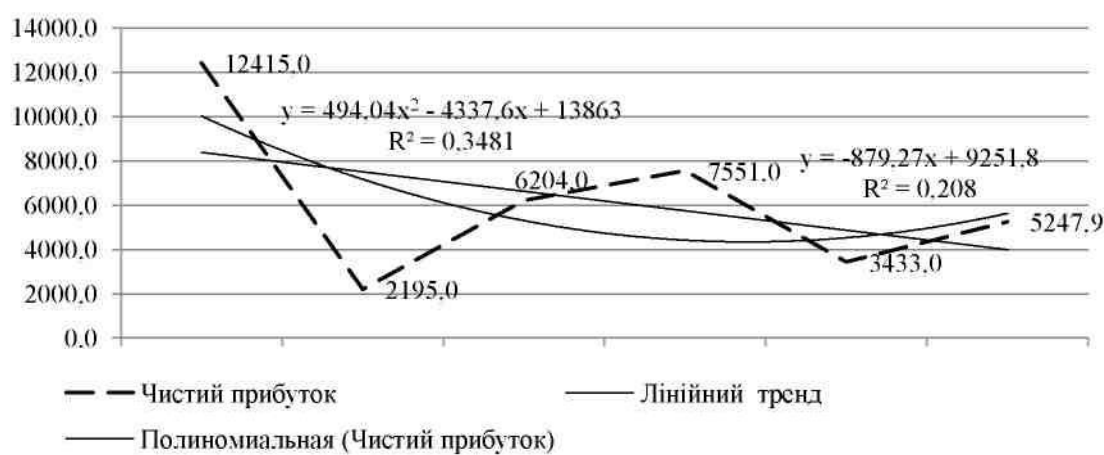

Рис. 3.3. Аналітичне вирівнювання чистого прибутку

Прогнозування чистого прибутку в 2023 році за поліноміальним трендом, рівняння якого $y=494,04x^2-4337,6x+13863$, а коефіцієнт детермінації $R^2=0,3481$, $R=0,59$, що вказує на високу вираженість максимальної величини і перевищує значення дослідженого показника та свідчить про позитивну динаміку. На основі аналітичного вирівнювання чистого прибутку та прогностичних розрахунків, видно, що підприємство отримає чистий прибуток, який складатиме 5247,9 тис.грн., а це на 1814,9 тис.грн. перевищує значення 2023 року.

Висновки до розділу 3

Отже, за результатами проведеного аналізу ефективності використання оборотних активів варто зробити відповідні висновки.

Серед усієї сукупності факторів, на наш погляд, найбільший вплив на

формування оборотних активів здійснюють вплив такі економічні фактори: оборотні активи в запасах товарноматеріальних цінностей та поточні фінансові інвестиції. Досліджено зростання оборотних активів Підприємство на 28,21%, що сталося у зв'язку із збільшенням таких складових оборотних активів як: запасів на 70,68%; дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 431,58%; дебіторської заборгованості за розрахунками за виданими авансами на 8,62% та інших оборотних активів на 71,57%. Варто відзначити, що у структурі оборотних активів найбільша частка припадає на дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги та запаси підприємства.

Обґрунтовано, що основними шляхами підвищення ефективності використання оборотних активів можна вважати: збільшення об'єму виготовленої та реалізованої продукції; зниження собівартості процесу продажу продукції; зниження витрат підприємства; систематичний контроль за розподілом засобів виробництва; підвищення продуктивності праці працівників; підвищення кваліфікації фахівців; впровадження новітніх технологій; створення маркетингових служб на підприємстві; реконструкцію та модернізацію підприємства.

ВИСНОВКИ

Отже, в кваліфікаційній роботі здійснено аналіз фінансового стану Підприємство та наведено рекомендації щодо покращення діяльності підприємства та оптимізації його ефективності використання оборотних засобів. За результатами виконаних завдань можна резюмувати наступне:

Отже, позитивною складовою в оцінці вартості майнового стану виступає нарощування суми грошових потоків, зниження вартості залишків готової продукції. Негативними фінансовими аспектами за проведеними аналітичними результатами щодо оцінки майна є: скорочення суми вартості основних засобів, зростання суми заборгованості дебіторів. Доходи Підприємство за 2020-2022 рр. складаються в основному з чистого доходу від операційної діяльності. В цілому підприємство є прибутковим, хоча доходи могли б і збільшуватися, якщо б керівництво підприємства зробило акцент на витратах та відрахуваннях

Підсумовуючи аналітичні розрахунки показників складу, структури та динамічних зрушень щодо доходів підприємства ми бачимо таку тенденцію: доходи основної операційної діяльності склали 184212 тис.грн, що менше на 154650 тис.грн, що майже вдвічі менше за попередній період. Значне збільшення доходів від іншої операційної та від фінансової діяльності. Але в загальній сумі доходів вони складають досить незначний відсоток, лише 6,7 відсотків всієї суми доходів. Отже, доходи Підприємство складаються в основному з чистого доходу від операційної діяльності. В цілому підприємство є прибутковим, хоча доходи могли б і збільшуватися, якщо б керівництво підприємства зробило акцент на витратах та відрахуваннях.

В структурі формування джерел капіталу Підприємство найбільше питома вага належала зобов'язанням, хоча їх частка має незначні коливання, і що є позитивним в меншу сторону.

Завдяки зростанню оборотності дебіторської та скороченням оборотності кредиторської заборгованостей, спостерігаємо зменшення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості на 15 днів та збільшення періоду погашення кредиторської заборгованостей на 57 днів. В цілому діяльність підприємства є позитивною. Визначено заходи, що забезпечують підвищення

ефективності використання оборотних засобів, досить різноманітні. Деякі з них малозатратні і вимагають лише перегляду ставлення працівників підприємства до своїх обов'язків, інші неможливі без додаткових вкладень. Важливо пам'ятати, що прискорення оборотності дозволяє відчутно знизити собівартість продукції. А це в умовах посилення зростання тарифів і цін на продукцію і комплектуючі є основою стабілізації економічного становища підприємств і підвищення рентабельності його діяльності.

Серед усієї сукупності факторів, на наш погляд, найбільший вплив на формування оборотних активів Підприємство здійснюють вплив такі економічні фактори: оборотні активи в запасах товарно-матеріальних цінностей та поточні фінансові інвестиції.

Найбільшу частку в оборотних активах займають поточна дебіторська заборгованість (32,9 % у 2022 р.), але темп їх зменшення (2,1 %) менший від темпу зростання майна в цілому (22 %). Збільшення вартості оборотних активів відбулося в рахунок: зростання суми виробничих запасів на 118 тис. грн (6,0 %), суми грошових коштів – на 14542 тис. грн (у 8 разів). Спостерігається зростання суми витрат майбутніх періодів на 1160 тис. грн. та суми інших оборотних активів – на 4721 тис. грн.

Обґрунтовано, що основними шляхами підвищення ефективності використання оборотних активів можна вважати: збільшення об'єму виготовленої та реалізованої продукції; зниження собівартості процесу продажу продукції; зниження витрат підприємства; систематичний контроль за розподілом засобів виробництва; підвищення продуктивності праці працівників; підвищення кваліфікації фахівців; впровадження новітніх технологій; створення маркетингових служб на підприємстві; реконструкцію та модернізацію підприємства. Варто також відзначити і те, що в результаті втілення запропонованих нами змін спостерігаємо позитивний ефект в питанні формування власних оборотних активів підприємства. За підсумками 2022 року підприємство зможе збільшити величину власних оборотних активів.